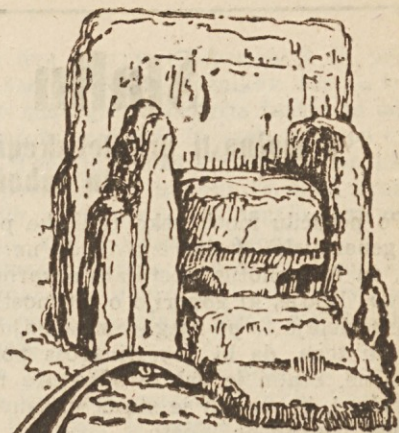

Koroška

Kronika

Izdaja:

Britanska obveščevalna služba

Cena:

za naročnike mesečno 90 grošev
posamezna številka 25 grošev

Leto II.

Celovec, petek 4. oktobra 1946

Številka 41

Ob začetku šolskega leta

Skoro po vseh šolah so že pričeli s poukom, posebno še v tistih, o katerih nameravamo govoriti. To so šole, ki so našemu kmetu in narodu najbližje — naše ljudske šole.

Že stoletja sem se trudijo posamezni vzgojitelji in učenjaki z željo, da bi uredili pouk ljudskih šol kar najprimerneje potrebam učencev. Drugi zopet iščejo poti, po kateri bi šole približali otrokom in jim vili veselja za šolsko delo in učenje. Skoro vsako leto pride kaka nova misel in vsako leto je v šoli lažje in prijetneje. Kar vprašajte starejše ljudi, ki so hodili po cele ure daleč v šolo, presedeli v temnih in zakonitih sobah cele dneve. Verjetno pa jih šola ni preveč veselila, saj otrok pač ljubi prostost, zrak in sonce.

Koliko neprimerno boljše je danes v tem ozirju. Skoro v vsakem kraju je šola. In to ne kaka podrtá bajta, temveč običajno najlepša hiša v vasi. In prav je tako. Otroci se v takih okoliščinah pač boljše počutijo in tudi raje učijo.

Kolikega pomena je šola za posameznika, družino in narod, nam najlepše dokazuje živo zanimanje naroda za šolo. Po šoli narod raste ali umira. Gorje učiteljem, ki v šolske klopi zagrebajo narod, namesto da bi mu poživiljali rast! Narod jih ne bo samo sodil, temveč tudi obsodil kot največje zločince, ki so zlorabljali zaupanje. Ne postava in šolska oblast; učitelj je, ki je neposreden krivec, če šola ni dobra.

Koroški Slovenci imamo na šolo kaj žalostne spomine, še bolj pa na učitelje, ki so nam do zadnjega odujevali mladino. Najhuje pri tem pa je bilo to, da nismo imeli nikjer zaščite, in da je bil celo zakon proti nam.

Danes je na Koroškem drugače. Deželna vlada je uvedla na Slovenskem Koroškem dvojezične šole, ki naj bi med nami popravile slab vtis utrakvističnih šol.

Po zakonu o dvojezičnih šolah je pouk v prvih treh šolskih letih v materinščini. Pri tem je treba nemške otroke poučevati najmanj 7 ur slovenščine in slovenske otroke najmanj 7 ur nemščine. Od četrtega šolskega leta dalje je pouk v nemščini, slovenščina pa postane predmet, ki ga je treba poučevati 4 ure, a s petim šolskim letom 3 ure tedensko.

Upamo, pa tudi zahtevamo, da se zakon povsod do postankosti izvaja. Naj ne bo, kot je bilo lansko leto ponekod v prvih razredih. Otroci so prišli v šolo, pa so znali iz dneva v dan manj slovenščine, dom jim je nemščina šla vsak dan bolj v glavo. To nikakor ni slabo, da se otrok priučiti nemščini, vendar pa moramo »občudovati« učitelja, ki pri pouku s slovenskim učnim jezikom otroke bolje nemščine nauči, kot pa slovenščine.

No, povsod tega ni bilo in upamo, da bo letos še boljše. Nihče nam ne more zameriti, da nad šolo tako budno stražimo. Šola pač pripada narodu.

Z nastopom novega šolskega leta pa ne prihaja dolžnost samo za otroke in učitelje, temveč tudi za starše. »Šola in dom se morata za roke držati«, nas je učil Sloček.

Glejmo torej vsi in delajmo na to, da bodo dale naše šole mladini novega duha in jo zopet pripeljale v naročje naroda, iz katerega je ta mladina izšla. Bodimo pozorni, da smo Slovenci! Na ta način si bomo priborili spoštovanje drugih in nič nam ne bo treba hoditi s sklonjeno glavo.

VSAKO NAŠO HISO SLOVENSKO
PRAVILNO! NE POZABITE NA PRED-
NAROČILO ROMANA:
»KRIŽ NA GORI«

Pravici je zadoščeno

Dvanajst smrtnih obsodb v Nürnbergu

Mednarodno sodišče je obsodilo:

Na smrt z obeshenjem: Göringa, Ribbentropa, Keitela, Kaltenbrunnerja, Rosenberga, Frauba, Frida, Streidherja, Sauckela, Jodia, Seyf-Inquarta in Bormanna.

Na dosmrtno ječo: Heba, Funka, Raederja.

Na 20 let ječe: Speera in Sdirada.

Na 15 let ječe: Neuratha.

Na 10 let ječe: Dönitza.

Šhidit, Papen in Frishe so bili oproščeni.

Mednarodno sodišče, ki je obsodilo 21 nacističnih zločincev, je imelo zelo težavno nalogo. Meralo je obdelati ogromno snovi, pregledati neštivilne spise in dokaze in zaslišati veliko število prič. Šele na ta način je moglo ugotoviti krivdo posameznih obtoženih nacističnih veljakov, ki so več ali manj zvesto stali ob strani Hitlerju pri njegovem zločinskem in uničevalnem početju. — Sodišče je nadalje soglasno ugotovilo, da je napadalna vojna zločin. Ravnotako so bila zločinska dejanja nemške nacistične države, oboroženi vpadi, počenši s Poljsko leta 1939, do vkorakanja v Sovjetsko zvezo l. 1941. Možje, ki so izdali povelja za to, so torej krivi. Zločin napadalne vojne je vir in vzrok vseh nadaljnjih obtožb. — Poizkus iztrebiti judovsko pleme v Nemčiji in drugih zasedenih deželah, umori talcev in vojnih ujetnikov, politični umori, zaslužnje celih narodov, grozote koncentracijskih taborišč, ropanje in mučenja: vse to so zločini proti osnovnim človečanskim pravicam.

Ob priliki razprave je bilo tudi ugotovljeno, da osnovno načelo mednarodnega prava, ki v nekaterih primerih štiti zastopnike kake države, ne more biti uporabljeno glede dejanj, ki jih mednarodno pravo označi kot zločin. Ta zelo važna odločitev pomeni, da zakon ne priznava nobenega svetovnega gospodstva, ki bi bilo popolnoma neodgovorno. Diktatorje, ki jih radi njihovih dejanj sicer v lastni domovini ne morejo grajati, lahko v gotovih okoliščinah obtoži neko višje sodišče.

Nacistični prvaki, ki danes sede na zatožni klopi, so obtoženi štirih glavnih zločinov: 1. zarote glede skupne izvedbe zločinov, 2. zločina proti miru, 3. vojnega zločinstva, 4. zločina proti človečanskim pravicam.

Preureditev ljudskošolskega pouka

Koroški Slovenci smo vedeli in tudi že v naprej pričakovali, da se bodo širni krogi upirali preureditvi naših šol in bodo na vse mogoče načine poizkušali zavirati uredbo deželne vlade. Ta nasprotovanja se kažejo zlasti v občinah, kjer se je ponemčevanje vršilo z zadostnim uspehom; to je bilo predvsem v krajih, kjer so tudi slovenske duhovnike nadomestili z nemškimi. Takih primerov nam žal ne manjka. Kar pogledjmo Poreče, Krivo Vrbo, Vetrinj, Zrelec, Slov. Šmihel, Timenico in deloma še Otmarje.

Bivši britanski šef za vzgojo na Koroškem, Mr. Charling je odklonil pred meseci nemški pomislek, — da je slovenska šola samo pot za invazijo sosednje države. — Mr. Charling je mnenja, da so Slovenci zadovoljni, ker uživajo svoje naravne pravice ter govore svoj jezik. »To je«, pravi Mr. Charling, »najboljše jamstvo, da se tuje države ne bodo vmešavale.«

Če bi francoska Švica svojim nemškim sodržavljanom prepovedala nemščino, bi jo bil Hitler gotovo napadel. Saj nam je jasno, da je narodna država upravičena in ne samo to, celo dolžna posredovati, če se narodni skupini v sosedni državi kratijo naravne pravice. V resnici se je z dosedanjim ponemčevanjem pripravljala pot Prusiji za invazijo v naše kraje.

Drugi ugovor Nemcev ni nov: ves čas so nekateri nemški Korošci trdili, da go-

vorica koroških Slovencev ni slovenska, marveč »vindiš«. Mr. Charling je tudi to trditev zavrnil. Ljudje, ki to zatrjujejo, navadno ne znajo slovenščine, torej govorijo o stvari, ki jim je povsem neznan. Slišali so na trgu v Celovcu Slovence govoriti in to jih je razdražilo. Slišali so Slovence, ki znajo oba jezika, zdaj slovensko zdaj nemško govoriti, in se pri vsem tem ne spoznajo, samo to jim je jasno, da se tu nekdo premalo ozira na Nemce, ki si domišljajo, da je proti olik, če vpričo Nemca govoriš slovensko. Vprašanje narčaja in pismenega jezika pa je znanstveno, in vsi ljudje, ki nam ugovarjajo, strokovno niso dosti izobraženi, da bi mogli

Sprejemi na učiteljske!

Ravnateljstvo učiteljskega v Celovcu nam sporoča, da še sprejema abiturijente in abiturientke v enoletni učiteljski tečaj. Predpogoji so:

Zrelostno izpričevalo srednjih šol, avstrijsko državljanstvo, politična neobremenjenost in obvladanje slovenskega jezika. Interesentje naj se takoj javijo pri ravnateljstvu učiteljskega v Celovcu.

Koroški Slovenci so z zadovoljstvom sprejeli na znanje razglas sodbe nad nacističnimi zločinci. S tem, da je mednarodno sodišče obsodilo dejanja nacizma, so tudi koroški Slovenci dobili priznanje za svojo borbo proti nenasitnemu osvajalcu.

Še težje kot obsodbo v Nürnbergu pa pričakujejo koroški Slovenci procesa koroških nacističnih zločincev, Kaibitscha in drugih, da bo tudi na tem koščku zemlje končno javno obsojena ideja, ki je prinesla našemu narodu toliko zla.

Nacističnih grozodejstev ne bo nihče pozabil. Z gnusom se bomo spominjali vseh, ki so nekoč z iztegnjeno roko hodili po naših domovih in nam morili naše najboljše in najzavednejše sinove; 1. oktober 1946 pa nam bo ostal kot simbol zmage nad nasiljstvom in krivico v spominu kot dan zadoščanja!

Upamo, da si bodo tudi tisti, ki jih je ob razglasitvi obsodbe skoro kap zadela, kmalu pomogli. »Sotekačem« pač ne gre v glavo, da bi mogli biti njihovi »bogovi« tako povišani nad nas navadne zemljane.

govoriti o našem pismenem jeziku in narčju.

Glasovni organi so čudovit instrument s katerim govorimo, oddajamo pomembne, določene glasove, ne kakor brezumna žival, ki nima besede. Kakor vsega, tako se je treba vaditi tudi jezika. Trobentač in citra se morata učiti, in dokler nista dovolj naučena, je njuna godba kaj siromašna in nadležna tistim, ki jo morajo poslušati. Tako nekako je z jezikom. Dokler ni bilo ljudske šole, je otrok ostal doma in se je od družine učil govoriti. Zdaj grede otroci za osem let iz družine in materinščina izgubi podlago. Na njeno mesto se vrivajo počasi tuje besede in tako nastane mešanica, o kateri pravijo naši sodeželani, da to ni noben jezik in imajo v tem primeru prav. Prizadeti otroci so običajni na pol poti naravne izobrazbe in ne znajo govoriti ne slovensko ne nemško. Vsled tega ne znajo misliti ne nemško ne slovensko, ne znajo se zagovarjati ne nemško ne slovensko, ne znajo zapisati pametnega pisma ne slovensko ne nemško. To je kulturni zločin, ki traja na Koroškem zdaj že skoroda sto let. Vse ljudstvo je pri tako nesmiselni izobrazbi, ki je imela edini namen utrjevati nemščino, duševno zaostajalo. Vsak tujec, ki pride na Koroško, takoj opazi nekaj posebnega. Nemec na Tirolskem in v Solnogradu, Italijan na jugu, Jugoslavan na Kranjskem in Štajerskem govorijo neprimeroma hitreje kakor ljudstvo na Koroškem. Korošec, tisti, ki je še Slovenec in tisti, ki se je ponemčil, govorita počasi, kakor da bi besede še le iskala. Tako morebiti, kakor kak akademik v slučaju potrebe govori latinsko, francosko, ali angleško. Besede še le išče. To govorjenje se nam zdi, kakor če hodi invalid po bergljah. Ljudstvu so vzeli materinski jezik, zdaj pa mu očitajo, da jezika nima.

Obžalujemo, da se sploh v deželi najdejo ljudje, ki nasprotujejo naravni potrebi in naredbi, katera stavi naše šole na pravilna tla. Pričakujemo pa od človekove oblasti in od nemških duhovnikov, da se pri krščanskem nauku izvaja novi red in se ozira na slovenske otroke in družine. Pričakujemo, da bodo sledovi Maier Kaibitscha povsod izbrisani. Upamo, da se polagoma vse zopet spravi v stari red.

Stalin je prepričan

o možnosti prijateljskega in trajnega sodelovanja med SSSR in zahodnimi demokracijami

Po poročilu moskovske radijske postaje je generalisim Stalin izjavil, da ne verjame, da bi trenutno obstojala nevarnost za vojno; ljudje, ki govorijo o možnosti nove vojne, delajo to po njegovem mnenju samo zaradi tega, da bi dosegli svoje politične namene. Stalin je dal te odgovore na več vprašanj, ki mu jih je stavil britanski dopisnik Alexander Worth.

Stalin je dejal: »Možnost nove vojne je predmet govorice zlasti za politične hujskače. Ti potrebujejo to za sledeče namene: 1. s prikazovanjem vojne plašijo nekatere naivne politike med svojimi tekmeči; 2. da za določen čas ustavijo v svojih državah znižanje vojnega proračuna; 3. da zavlačujejo demobilizacijo čet in na ta način zavirajo hitri porast brezposelnosti v njihovih državah.«

Na vprašanje, ali misli, da Velika Britanija in Amerika namerno ustvarjata kapitalistični obroč okoli Sovjetske zveze, je Stalin odgovoril, da tega ne verjame; če tudi bi omenjeni državi to želeli, po njegovem mnenju tega ne bi mogli izvesti.

V zvezi z vprašanjem atomske bombe je Stalin dejal, da atomska bomba po njegovem mnenju ni tako pomembna sila, kakor radi mislijo nekateri politiki. Izrekel je mnenje, da atomska bomba ne bi mogla odločiti usode vojne. Izključna posest tajnosti atomske bombe sicer ustvarja grožnjo za mir, toda proti temu sta na razpolago vsaj dva pripomočka: 1. atomska bomba ne bi mogla ostati izključna posest in 2. uporaba atomske bombe je prepovedana.

Rooseveltova molitev

Roosevelt ni bil katolik a veren protestant. Dne 6. junija 1944 (izkrcaje v Franciji) je zapisal sledečo molitev:

Vsemogočni Bog! Naši sinovi, ponos našega naroda, so se danes dvignili k velikanskemu podvigu, k boju za obrambo naše države, naše vere in naše kulture, za osvoboditev trpečega človeštva.

Vodi jih ravno pot, daj njihovim rokam moči, njihovim srcem poguma, njihovi veri stanovitnosti.

Potrebnosti so Tvojega blagoslova. Pot bo dolga in težka. Sovražnik je močan, morda nam vrže armado nazaj, morebiti na prvi mah ne bo uspeha, ali napadali bomo nanovo, ker vemo, da bodo naši sinovi po Tvoji milosti in ker se borimo za pravico, zmagali.

Težka bo njihova preizkušnja, dan in noč, brez počitka, dokler ne bo zmaga priborjena. Ogenj in grom bosta trgala temo. Bojne grozote bodo pretresavale duše ljudi.

Le ti ljudje so ravnokar zapustili svoje mirno delo. Ne borijo se, ker jih veseli osvajanje, borijo se, da bi bilo osvajanje onemogočeno. Borijo se, da zavladajo med vsemi ljudmi pravica, potrpežljivost in dober namen. Ti ljudje si želijo konec vojske in vrnitve v domovino. Marsikateri se ne bo vrnil. Sprejmi jih Oče, svoje junaške služabnike s svojim kraljestvu.

In nam doma: očetom, materam, otrokom, ženam, sestram in bratom junakov onstran morja; nam, katerih misli in molitve so trajno pri njih, nam pomagaj vsemogočni Bog. Pomagaj nam, da se v tej uri velikega žrtvovanja v ponovljeni veri nanovo Tebi prepustimo.

Ker je pot tako dolga in cilj tako velik, prosim naše ljudstvo, da trajno moli. Vsa kokrat, ko sine nov dan in ko je dan končan, naj bodo besede molitve na naših ustnicah, ki prosijo Tvoje pomoči za naše delo.

Daj nam tudi moči za vsakdanje naloge, da podpiranje svoje oborožene vojske podvojimo.

Daj moči našim srcem, da dolgočasno trpljenje prenesemo, da prenesemo skrb in žalost, da svojega poguma vdihnemo svojim sinovom, kjerkoli že zdaj bivajo.

Daj nam Gospod zaupanja, daj nam upanja v Tebe, zaupanja v svoje sinove in zaupanja med seboj. Zaupanja v svojo križarsko vojsko. Ne pripusti, da postane naš duh top. Ne pusti, da bi udarci mimoideh dogodkov nas odvrnili od našega namena.

S Tvojim blagoslovom bomo zmagovali brezbožne tolpe sovražnikov. Pomagaj nam, da zmagamo odposlanca lakomnosti in plemenske ošabnosti. Pripelji nas k rešitvi naše države in s sosednimi narodi nas pripelji v svetovno enoto, ki pomeni varen mir, mir, ki ga nakane hudobije ne morejo kršiti, mir, ki pusti vse ljudi živeti v svobodi, da najdejo pravično plačilo za svoj trud.

Tvoja volja naj se zgodi, vsemogočni Bog. — Amen.

Stalin je nato govoril o položaju na Kitajskem; izrazil je mnenje, da bi bil hiter umik vseh ameriških čet iz Kitajske za bodoči mir življensko važen.

V odgovor na neko drugo vprašanje britanskega dopisnika je Stalin dejal, da sploh ne prihaja v poštev, da bi se Sovjetska zveza posluževala Nemčije proti zahodni Evropi in Združenim državam.

Moskovska postaja poroča, da je dopisnik generalisimu stavil sledeče vprašanje: »Da uporabim nedavne besede Wallacea: ali Velika Britanija, Zahodna Evropa in Združene države lahko verjamejo, da se sovjetska politika v Nemčiji ne bo spremenila v orožje sovjetskih ambicij proti Zahodni Evropi?«

Stalin je odgovoril: »Imam za nemogoče, da bi Sovjetska zveza na kakršen koli način mogla uporabiti Nemčijo proti Zahodni Evropi in Združenim državam. Imam to za nemogoče ne samo zaradi tega, ker je Sovjetska zveza povezana z Veliko Britanijo in Francijo po sporazumu o medsebojni pomoči proti nemškemu napadu in z Združenimi državami po sklepih veselih na potsdamski konferenci, marveč tudi zato, ker bi politika uporabe Nemčije proti Zahodni Evropi in Združenim državam pomenila sovjetsko odpoved zaščiti lastnih

temeljnih narodnih koristi. Skratka — je nadaljeval Stalin — sovjetska politika glede Nemčije temelji v prvi vrsti na demilitarizaciji in demokratizaciji te države, kar je po mojem mnenju eno izmed najvažnejših jamstev za trajni mir.«

Ko je govoril o odnosih z Veliko Britanijo, je dejal, da je prepričan, da obstoje možnost prijateljskih odnosov med Sovjetsko zvezo in Veliko Britanijo; izjavil je, da bi po njegovem mnenju razširitev političnih, trgovinskih in kulturnih vezi med obema državama znatno pripomogla k temu prijateljstvu.

Na vprašanje, ali veruje v možnost prijateljskega in trajnega sodelovanja med Sovjetsko zvezo in zahodnimi demokracijami, je Stalin odgovoril: »Da, o tem sem prepričan.«

Ko je dopisnik generalisima vprašal kakšno je njegovo mnenje o obtožbah, da politiko komunističnih strank v Zahodni Evropi diktirajo iz Moskve, je Stalin odgovoril: »To obtožbo imam za absurd, ki je izposojen iz bankrotnega arzenala Hitlerja in Goebbelsa.«

Vprašanje: »Mislite, da se z nadaljnim napredkom Sovjetske zveze h komunističnim ciljem ne bo zmanjšala možnost za mirno sodelovanje s tujino, v kolikor se tiče Sovjetske zveze?«

Odgovor: »Mislim, da je daleč od zmanjšanja in da se bo povečala.«

Vprašanje: »Ali je mogoče komunizem, ki je omejen samo na eno državo?«

Odgovor: »V državi, kakršna je Sovjetska zveza, da.«

Avstrijski tisk je svoboden

Pred nekaj meseci so na Dunaju našli neverjetno visoko število časnikov in časopisov, ki tam izhajajo. Prijavljenih jih je 130, kar je za Avstrijo rekord. Vzroka sta dva in prvi je negativen, ker leži v dejstvu, da je že leto dni skoraj nemogoče kupiti stvari po predvojnih cenah. Nizke cene imajo le živila na nakaznice, vozni listki cestne železnice, gledališke in vstopnice za kino, stanovanjske najemnine in časopisi, piše švicarski list »Die Tat«.

V današnjih časih založniki nimajo takšnih materialnih in kvaliteten odgovornosti kot v predvojnih časih ter razdeljevanje koncesij ni strogo omejeno. Marsikateri vidi v časniku le lahek način dohodkov in kot posledica tega je visoko število časnikov. Dunajčan, ki je v mirnih časih čital revije izključno v kavarnah, se je zdaj navadil in poleg šopa dnevnih listov kupuje vsak mesec lepo število raznih revij.

Pozitivni vzrok visokemu številu leži v tem, da je dežela bogata lesa. Razvita papirna in tiskarska industrija je ostala v Avstriji skoraj popolnoma nepoškodovana in dežela ne trpi pomanjkanje papirja. Zasedbene oblasti stremijo za »prevzgojo naroda k demokraciji« in v to svrhu izdajajo svoja glasila, poteg tega pa še celo vrsto tiskovin za objavo odredb, ki naredijo sliko še bolj živopisno.

Zanimivo je, da je pri vsaki reviji v ozadju ena izmed treh glavnih političnih strank. Iz tega je razvidno, da še ni pravega kulturnega udejstvovanja, ki bi bilo dovolj močno, da bi pritegnilo, vse kulturne delavce, ne glede na politično opredelitev. Velike kulturne revije še ni, ki bi bila nad strankami in imela vpliv v svetu, v čemer je nekoč Dunaj igral vodilno vlogo med nemško govorečim občinstvom.

Med mesečniki je znan »Der Turm«, ki je poluradno glasilo avstrijske ljudske stranke. Je skromno ilustriran, okusen, previden in nenapadalen, vsestanski in ima namen v nekaki kulturno politični nevtralnosti služiti duhovno razcepljenemu meščanstvu. Glasilo ljudske stranke je »Die Oesterreichischen Monatshefte« in temu odgovarja na socialistični strani »Die Zukunft«, ki je pisana v zadržanem tonu in jasnosti pojmov. Enake lastnosti odlikujejo kulturno revijo socialistične stranke »Die Bastei«, ki je bogato ilustrirana, velikega formata ter se ji pozna dobro strokovno vodstvo — kar žal pri vseh 130 časnikih ni samo ob sebi razumljivo.

Komunistični stranki je blizu »Die Wiener Revue«, ki je bogato ilustrirana s fotografskim in risarskim materialom ter ima rubrike: kultura, umetnost, gledališče, film in zabava ter je urejevana po načinu »magazinov«.

Politično manj vezana je »Die Wiener Bühne«, ki je naslednica »Bühne« iz predhitlerjevske dobe. Glavne pozornosti ne posveča samo gledališču, marveč umetnosti in kulturi na splošno, izhaja v velikem formatu in je bogato ilustrirana. Med mesečniki, ki izhajajo izven Dunaja, se odlikuje graška »Austria« po tehnični opremljenosti, vsebinsko pa je enolična. V Salzburgu izhaja literarna revija »Das Silberboot« v majhnem formatu in brez ilustracij. Zuna-

nji videz je skromen, vendar je vsebinsko na višini.

Med izključno umetnosti namenjenimi revijami ima vodilno vlogo »Die Schönen Künste«, ki je tiskana na izredno dobrem papirju in z mirnodobskimi ilustracijami — tudi barni tisk, — vendar vsebinsko ne izrpa vseh možnosti, ki jih nudi lepa oprema. Med ostalimi vidnejšimi mesečniki je močno opaziti popolno ločitev posameznih pokrajin.

Med tehničnimi mesečniki je omembe vreden »Universum« — svet, znanost, napredek — so njegove rubrike. Znani dunajski igralec Willy Forst izdaja ilustrirani mesečnik »Film«. List je zelo dobro urejan in namenjen predvsem zabavi ter spominja na ameriško ilustracijo »Life«. Vidno vlogo imajo nadalje še zavezniški časopisi: »Die Brücke« (izdajajo ruske zasedbene oblasti), »Die Neue Auslese« in »Heute«, ki ga v velikem formatu izdajajo Američani.

Število resnih tednikov je manjše. Na Dunaju izhaja »Das Oesterreichische Tagebuch«, ki je komunistično usmerjen in je znan po literarnih delih. V umetniški kritiki se odlikujejo vsi avstrijski časopisi — je zelo napadalen in piker. Zabavi namenjeni in mnogo čitani so tedniki: »Funk und Film«, »Mein Film«, »Der Lichtblick« (izhaja na Dunaju in v Gradcu), »Salzburger Wochenschau« in nekateri drugi. Večinoma imajo večje politične in kulturne ambicije.

Posebno skupino predstavljajo nedeljski časopisi, t. j. tedniki v obliki časnika. Omembe vredni so: »Die Furche«, kulturno politični tednik, ki je avstrijski ljudski stranki blizu in ima posebno zanimanje za cerkvena vprašanja; »Die Presse«, ki je naslednica »Die Neue Freie Presse« z znatnim zanimanjem za gospodarstvo, in je desničarsko usmerjena. Druge, kakor n. pr. »Homunculus« izhaja v časniškem formatu v Bregenzu.

Vsi ti časopisi so le kapljica iz morja najrazličnejših publikacij. Nismo omenili ženskih in modnih revij, niti listov, ki so namenjeni kmetijstvu, obrtništvu, industriji, medicini, sportu, mladini in najrazličnejšim drugim vprašanjem. Gotovo je, da bo marsikateri izmed neštetihi časopisov propadel, ko bo denar v Avstriji dobil zopet večjo kupno moč. Ko bo za 30 grošev do 10 šilingov, kolikor stanejo posamezne številke revij, mogoče dobiti šest do 200 cigaret kot nekda, bo življenjski boj izločil slabše revije in tiste, ki bodo premalo nudile občinstvu.

Avstria in Češkoslovaška

»Tanjug« dopisnik poroča iz Prage, da je podpredsednik češkoslovaške vlade Fierlinger podal dopisniku dunajskega dnevnika »Neues Österreich« nekaj izjav. Fierlinger je izjavil, da Avstriji ne bi smeli biti sovražno razpoloženi do slovenskega prebivalstva, kajti Avstrija je del Srednje Evrope, v kateri bo v bližnji bodočnosti čutili neizmeren vpliv osvobodjenih slovanskih držav, ki jih vodi Sovjetska zveza. Avstrijci, je zaključil, se morajo tega dejstva zavedati in se ne bi smeli pustiti vplivati od protislovanskih glasov.

Lie ni vznemirjen

Glavni tajnik Združenih narodov Trygve Lie je na mednarodni konferenci organizacije dela izjavil, da ne vidi vzroka za razburjenje nad mednarodnim političnim položajem.

»Zadeva veseli je — je izjavil — da nadaljujejo z naporom za sporazum«. Dalje je dejal, da je po njegovem vzrok današnjega pesimizma razočaranje narodov ob ugotovitvi, da edinstvo zaveznikov med vojno ne obstoja tudi v mirnem času. Izjavil je: »Ne smemo biti razočarani nad spori, ki so bili skriti med vojno. Življenjskega pomena za bodočnost človeštva je, da noben narod ne obupa, da je mogoče priti do sporazuma. Upravičeno moremo zahtevati, da narodi nadaljujejo s pogajanjem o svojih različnih stališčih v prijateljskem duhu. Združeni narodi imajo zlasti pravico, da zahtevajo od velesil, da nadaljujejo z iskanjem čimprejšnjega sporazuma.«

O vprašanju pravice veta v Združenih narodih je Lie pripomnil, kot že predhodno v poročilih na glavni skupščini, da predstavlja pravica veta posebno odgovornost. Dodal je: »Dejstvo, da daje listina Združenih narodov vsakemu stalnemu članu pravico veta, nalaga vsakemu tudi obveznost, da dela za sporazum med člani.«

V nadaljnjem izvajanju je izrazil mnenje, da se velesile zavedajo nujnosti, da nadaljujejo z iskanjem sporazuma v pomirljivem duhu.

Lie je pohvalil uspehe mednarodne organizacije dela. Pripomnil je, da temelji v zadnjih letih velik delež pri rešitvi socialnih vprašanj svobodnih držav v času vojne in v pripravi miru na temelju pravičnosti in socialne varnosti. Izjava, ki so jo pred dvema letoma sprejeli na konferenci v Filadelfiji — je dejal — vsebuje velike socialne smotre naše dobe.«

Spomnil je, da je mednarodna organizacija dela prva specializirana ustanova in da so jo uradno priznali Združeni narodi. Dodal je: »Srečna izkušnja mednarodne organizacije dela je edini zelo važni činitelj za razvoj nove zamisli specializiranih ustanov. Po mojem mnenju bo dosega gospodarskih in socialnih smotrov listine od nas zahtevala večje energije, kakor prepričanje oboroženega spopada.«

Drobne novice

Bukareštanski list »Semnalul« je poročal, da so volitve v romunski parlament, ki bi morale biti 10. novembra, preložili. Volitve naj bi bile zdaj okoli 21. decembra.

Ameriško zunanje ministrstvo je obtožilo sovjetsko vlado, da otežuje ozdravitev madžarskega gospodarstva s tem, da Rdeča armada še nadalje odvaža madžarsko lastnino. Američani mislijo, da se sovjetska in ameriška vlada ne bosta mogli sporazumeti glede položaja, v katerem je Madžarska. Ameriško zunanje ministrstvo je pozvalo Sovjetsko zvezo, naj se pridruži Združenim državam in Veliki Britaniji v izpolnjevanju jaltskega sporazuma, ker bo le tako mogoče postaviti Madžarsko spet na lastne noge.

Glasilo avstrijske komunistične stranke »Volksstimme« kritizira poziv predsednika avstrijske republike dr. Rennerja, ki od ameriške vlade zahteva, naj Amerika obdrži svoje čete v Avstriji do podpisa mirovne pogodbe z Avstrijo.

Sovjetska zveza je izjavila, da ni pripravljena plačati ničesar za preskrbo ali novo naseljenje enega milijona beguncev in preseljenih oseb v Evropi. Sovjetski odposlanec, Valentin Teplakov, je izjavil finančnemu odboru begunske organizacije gospodarskega in socialnega sveta združenih narodov: »Od naše strani ni treba pričakovati nobenega prispevka za kritje izdatkov, ki jih ima begunska organizacija.«

Kljub opoziciji sovjetskega in jugoslovanskega odposlanca je odobril odbor tisti del osnutka ustavodajne organizacije, ki stavlja članom dolžnost dajati prispevke za delovni budže. Sovjetski odposlanec je na to izjavil popolnoma razumljivo, da Sovjetska zveza pod temi pogoji sploh ni pripravljena pristopiti k tej organizaciji.

V torek, 1. oktobra se je pričel v Zagrebu proces proti katoliškemu primasu Jugoslavije, knezoškofu Stepincu. Po prečitani 51 strani dolge obtožnice, ki mu očita sodelovanje z nacisti in zločine proti osvobodilnemu gibanju, je škof na vprašanje, če se čuti krivega, odgovoril z jasnimi in odločnimi »ne«.

Ob amnestiji v Bolgariji je bilo izpuščenih 2462 ujetnikov, med njimi 1622 političnih.

Po oklicu bolgarske republike se je bivši kralj Simeon II. podal v Aleksandrijo.

Običaji »kmečke ohceti«

Kako je France Lipičnik opisal slovenske običaje ob poroki

(Nadaljevanje)

Čusel je na dvorišče in poiskal na cesti zmrznjeno konjsko figo. Obrezal jo je, da je bila gladka in na štiri ogle. Videz je bil, ko da je iz najdražjega lesa. Skril jo je na okno kašte in se nasmejati sam pri sebi. »V stiski še vrag muhe žre.« Samo skrbelo ga je, kdo bo vodil kupčijo z vinom. Malo je postal še na dvorišču in prisluhnil ukanju fantov, ki so prihajali iz vasi, nato pa je odšel v hišo.

»Nocoj pa ne vem, če bo vse mirno poteklo. Če sem prav slišal tudi Ločani učijo, Jezerčani že pojo, Lanšperžani pa se tudi zbirajo.«

»Le naj se skavsajo, da se le komu kaj ne bi zgodilo!« Kdar Ločani in Prešinčani pridejo, ne gre vse gladko.

Lojzko je rahlo zaskrbelo. Z Jožetom je odšel oče pod pojato, da pospravita orodje v kamro. »Tudi ročice od vozov bo dobro pobrati; ko bi mogel, še drva in planke bi dal pod ključ, kdo ve, kaj vse si domislijo fantje.« V kleti sta nalila precejšnje vedrico pikole in ji primešala jabolčnika. Zanesla sta jo v hišo, da bo bliže pri rokah. »Se eno ga dobijo, če bodo mirni.«

»Čujte, kako lepo pojo Jezerčani! Tudi Lanšperžani niso slabi nocoj.« Zdaj pa zdaj je kanila skupina h kapeli, kjer so se po navadi zbirali. Poslednji so prispeli Šmartinčani in Rehovčani.

Tonč je pogledal na uro. »Devet je odhila.«

Vstopili so se v velik krog, na sredo pa je stopil Tonč, prvi med fanti:

»Fantje, če je sovraštvo med nami, zdaj je čas, da obračunamo.«

Vse je bilo tiho. Čez čas so si segli v roke v znak miru. Tonč jih je vse preštel in izbral dva, ki mu bosta pomagala pobirati »larmo« za godca in vino prodajati.

»Fantje, da se boste dobro držali! Če pridejo Ločani, da nihče ne beži, sicer nima med nami več mesta. Preštel sem vas in tudi potem vas bom. Za vsak primer naj vsakdo vtakne poleno pod suknjo! Kdo ve, kaj vse nas še doleti nocoj.«

Stal je pred fanti kot poveljnik pred četo. Nihče se mu ni upal ugovarjati. Nato je začel polglasno peti.

»Tonč, malo više, da bomo lažje basirali!«

Zagrmelo je proti hiši, da so svatje kar vstali od mize. Vsa vas je prisluhnila.

Danes je res vse veselo, vse prepeva prav na glas, moje srce pa žaluje, moralo bo slovo jemati.

Težko se mi je ločiti od hišice očetove; brate sestre zapustiti, prijatelje in prijateljce.

Danes proč je vse veselje mojga lediga stanu, zadnjikrat so mi ptičke pele milo pesem jutrnjo.

Kje je tisti zlahtni vrtec, kjer so moje rožice, kjer so ptičke žvrgolele, milo so prepevale.

Pod oknom so se ustavili. Starešina je odgnil zaveso in odprl okno. Princsel je štefan s kozarci in ga postavil na okno. Svatje so silili k oknu, le Lojzka je obsedela sama pri mizi. Fantovska pesem zvečer jo je čudno prevzela, ob tej poslednji uri pa še prav posebno. Fantje so odpeli, ženinov starešina pa je povzel besedo:

»Dober večer, fantje!«

»Bog ga daj vam in vsem svatom!«

Starešina je ponudil vsakemu kozarec vina skozi okno.

»Ne veste, oče starešina, kako se prileže, saj imamo čisto suha grla.«

»Fantje, nič ne bo s pijačo!«

»Še drug sod primaknem«, se je oglašil oče v lopi.

»No, pa še eno bolj fantovsko!«

»Kdaj pa solata nedolžnost zgubi?«

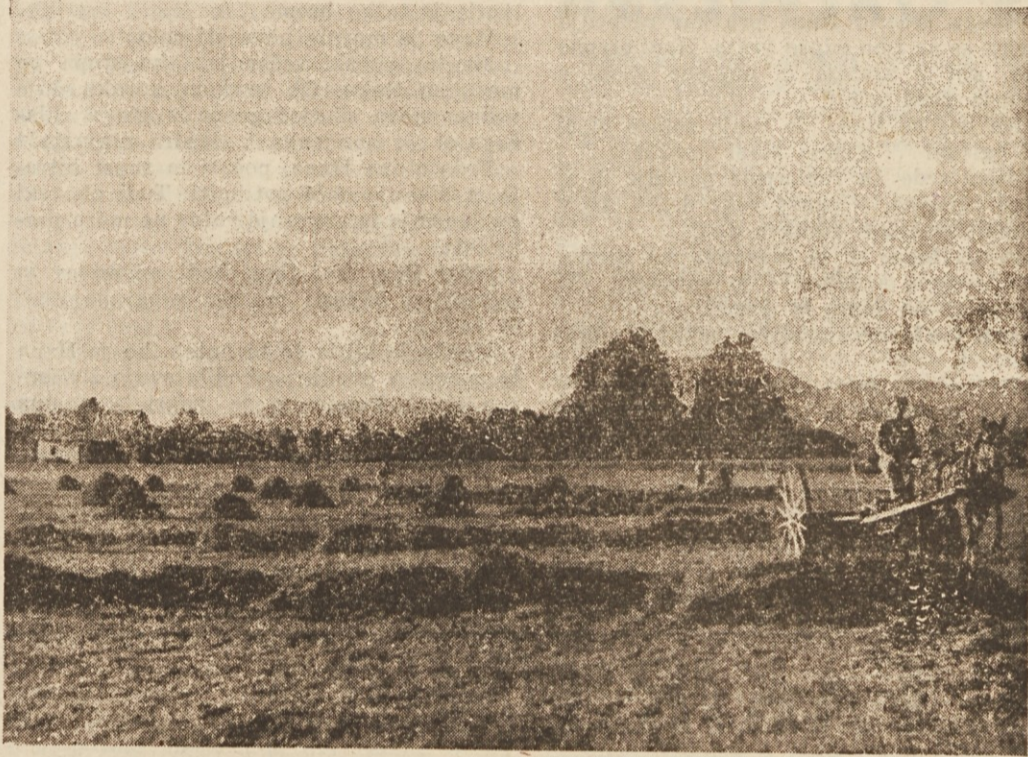
Fantje niti poskušali niso. Dobro so vedeli, da je zadnja vedno zasoljena.

»Ha, ha«, si je zadovoljno mel roke starešina in vlekel cigaro.

»Kako bo, oče, ko niso nobene uganke rešili?«

»Ko tako lepo pojo, jim ga vseeno dam.« Joža je prinesel vedrico iz hišice in jo postavil v lopo na stol.

»Hi hi, pjebi, danes ste pa pogoreli«, jih je dražil godec na pragu. »Da še tiste o solati ne veste!«

Zadnji ostanki košnje pričajo o nastopu jeseni.

Če mi boste prav odgovorili na uganke, ki vam jih bom stavil, ga dobite, kolikor ga vsakdo prenese, kajne, oče?«

»Največji sod, ki je v kleti«, se zadovoljno nasmeje oče.

»No, fantje, kje je imel Adam motiko, ko je šel iz raja?«

»Kje neki, na vrtu«, se oglase.

»Sem si mislil, na toporišču vendar.«

»Zakaj ima številka 7 črtico počez?«

»To pa kar sami povejte, mi je ne rešijo, magari se desetkrat na glavo postavijo.«

»Ko sta Ciril in Metod učila med našimi!«

»Ni brati na jugu, so ti njune nauke sprejeli, tudi deset božjih zapovedi; le sedma jim ni šla, pa so jo prečrtali.«

»Ha, ha, danes ste jih pa zasolili.«

»Le čakaj, stari, s teboj pa se še nismo pobotali. Nimaš še vina v rokah.«

Med fante sta prišla ženin in nevesta s pijačo.

Ples sta začela »pretfilar« in družica. Tonč je določil dva fanta, ki naj pazita, da bo vsak plesal le enkrat in da se ne bo kateri zadržal pri svatih v hiši. Prvi je priplesal do vrat »pretfilar« z družico in jo oddal Tonču, nakar je šel po ostala dekleta in vse oddal fantom po vrsti. Na mizi je stal štefan vina, da je moglo vsako deklo ponuditi kozarec fantu, ko sta odplesala. Godec je igral, da je kar teklo z njega. Še v seneni košnji se ni tako spotil. Ko so se vsi zvrstili, je spet povzel Tonč besedo za »larmo«. Postavil je fante v dve vrsti, vzela klobuk in od vsakega po-

bral po dva dinarja. Kuharica je že pripravila šest globokih krožnikov, oče pa tri kupice različnega vina. Trije fantje so odšli s Tončem pred hišo in vzeli vsak po en krožnik. Tonč je naložil v enega denar, nakar je poveznil na vsakega še drug krožnik pa jih je premenjal, da fante sami niso vedeli, kje je »zlahtno vino«.

»Da znaš piti vino, godec, to vemo, ali ga pa znaš tudi dobro kupovati, bomo pa videli nocoj.« Na vsako stran sta stopila dva »mešetarja«.

Godec je najprej dobro premeril fante, če bi se kaj dalo zvedeti od njih. Vzel je kupico. Poskušal je najprej vino s prvega in še vino s srednjega krožnika.

»Dobro je. Tole mi bo še najbolj ugajalo« in hitro je premeril fanta, ki je držal krožnik, morda se bo kaj z njegovega obraza bralo. Fant ni trenil z očmi.

In je poskusil še tretjega.

»Kar na srednjem bomo stali!« Srednja pot najboljša pot, je upal na tihem. Če prvič ne, v drugo pa prav gotovo.

»Kakšno ceno ima?«

»Zate, ki si fant od fare, po pet dinarjev, seve, brez glihanja!«

»Pa da ga nam takoj plačaš!« se je domislil mešetar.

»Štiri dam.«

»Ne moremo. Cena med brati!«

»Da ne bomo časa izgubljali! Ti primakni pol, fantje pa bodo spustili pol.« Prijel je z eno roko za godca, z drugo Tonča in so udarili, ko da bi šlo za volovski kup.

Vse pa je skrbelo ali je zadel.

Tonč je odkril krožnik, na katerem je bilo kupljeno »vino«. Krožnik — prazen.

Fantje so se zarežali, da se je godec kar za ušesom počehljaj. Še starešina se je pošalil: »Kupec si pa slab, godec! No, bo pa zdaj sreča.«

Tonč je spet odšel s fanti v lopo.

»Zdaj ga pa na sredo dajmo«, so fantje prigovarjali. Tonč je malo pomislil. »Godec je lisjak. Boste videli, spet bo šel na srednjega. Na prvi krožnik bomo dali denar. Spet so se pričeli pogajati z godcem, ki se ni dolgo pomišljal in vzela kupico z zadnjega krožnika. Malo je odsrknil in jo hitro postavil nazaj. Delal se je kar moč nerodnega in butnil v krožnik, če bi kaj zažvenketalo. Fant je držal močno, Tonč ga je jezno ošvrknil:

»Saj vino kupuješ, ne sod.«

»Nič ne bo iz te moke kruha. Kar na srednjega gremo nazaj.«

Popravil si je še dolge brke in dvignil kupico. Fantje so prasnili v smeh.

»Če ga v dveh ni, je v tretjem, kakovak. Če bi še tega meha ne znal vleči, bi še od neumnosti gagnil.«

»Pa ker si nam dobro igral, ti vseeno izročimo denar, čeprav ga nisi zaslužil.«

»Kar noter nasujte tega šodra! Ko bo mošnjak poln, še klobuk nastavim.«

»Dobro so me plačali! Ali prejšnje kupčije jim vseeno ne ostanem dolžan. Kaj poreko svatje!« si je mislil, ko ga je jezica kuhala.

Kmalu se je vrnil z obrezano »kocko«, ki jo je prej shranil na okno.

»Fantje, kdo mi zna povedati, iz katerega lesa je ta kocka?«

(Dalje prihodnjic)

V kraljestvu lutk

Spisal Fr. Baziti

(Ponatus dovol en samo pristankom pisca)

18.

„Dajmo ga! Hurrurr-aaaal...“

A hip nato že krik in vik in klici na pomoč. Vse beži na desno in na levo, pada čez sobojevnike, se pobira in znova spotika ob telesih, ki jih je podrl udarec z lestvijo na tla. Zmaj se je postavil namreč na zadnje noge, zagrabil s prvima šapama lestev, jo iztrgal sovražnikom ter z njo zdaj neusmiljeno otepa in pometa. Ubogi ljudje! Kaj vam ni prerokoval Jurček, da še trdoglavih butic ne boste rešili?!

Toda to še zdavnaj ni vse! Peklenščka prineseta od nekod polno škatlo frnik; Bog ve, kateri lutkar jih je privlekel v delavnico. Spravita se na zmajev hrbet in jih lučata z vso močjo za bežečo množico, da je zmešnjava še večja. Ko pa so jima ljudje že predaleč, letita celo za njimi ter jih neusmiljeno bijeta, da se množe buške na njihovih ubogih glavah.

Krojač Sivanka, ki je zavedel ljudstvo v nesrečno bitko, je nagrajen s tem, da beži domov z glavo, debelo kakor čeber. Svoje slavne škarje pa je pozabil na bojišču. —

„Ha, ha, ha! Zmaga je moja!“ se krohoče čarovnik Zlotvor, potem pa se odstrani od okna. Od samega ljubega veselja ga boli glava. Vleže se na mehke blazine in gleda v strop, kjer vise med velikimi pajčevinami neštevilni netopirji, ter se neprestano smehlja.

„Zdaj se lahko mirno odpočijem. Zmaga me uspava. Zmaga zla. Ha, ha, ha!“

Kmalu mu zamigljajo pred očmi netopirska krila in spomin na poraz kraljeve vojske ga zaziblje v blodne sanje...

Jurček poveljuje

Ko zve kralj o čarovnikovi zmagi, se bridko razloče. Prenesti ga morajo na belih blazinah k oknu, od koder gleda solzan množico, ki se s sklonjenimi glavami vrača domov. Ta ima obvezano roko, oni šepa, zopet drug se drži za glavo, tu in tam pomagajo ranjencem... Zares žalostna procesija!

„Nikdar več ne bom videl ljubljene hčerke“, se zgrozi sivolasi starček.

„Ne govori tako, o kralji! Kakor sem zdajle tu, tako ti zagotavljam: Preden bo zatonilo sonce, boš lahko objel svojo drago hčer“, pravi Jurček, stopivši pravkar neslišno pred vladarja, kateremu se globoko prikloni.

„O, da bi bilo res!“ vzklikne kralj. Novo upanje se mu porodi v trpečem srcu. Hvaležno objame dobrega fanta, ki pokliče v sobano še palčka Skoka, da prično skupno ustvarjati načrte.

„Kar se ni hotelo posrečiti motikam in kuhalicam, naj storita zvijača in pretkanost.“ —

„Dvorni norček! Norček!... Noooooček!“ kliče Jurček po hodnikih kraljeve palače možička, ki ga je bilo sicer vedno povsod v hiši zadosti. Kako, da se prav danes nikjer ne pokaže. Naposled ga s težavo najde za kraljevim prestolom, sedečega na tleh, vsega osolzenega in oblagodarjenega z debelo buško na čelu.

„Kaj pa ti je vendar?“ ga vpraša Jurček, čeprav vidi, da ni mogel zdrav odkuriti z bojišča.

„Le tiho bodi in ne jezi me! Pa črnemu peklenščku pojdi povedat, naj se s svojo vražjo omiko kar vrne v pekel. Zmaju sem srečno ušel, toda navsezadnje me je zadela peklenščkova kroglica na glavo. Au! In zdaj še princeske ni, da bi mi obvezala buško. Joj, moja glava!“

In ubožček zatarna, da se Jurčku v resnici zasmili.

„Le potolaži se!“ mu prigovarja „Norček vendar ne sme biti nikdar žalosten. Kar z mano pojdi, da te obvežem! Potem bomo pa peklenščkoma poštono zagodli. Saj boš pomagal, kajne?“

„Tisto pa tisto in precej!“ vzklikne norček in skoči pokonci. Ko mu Jurček obriše solze in zaveže z robčkom buško, stečeta po stopnicah.

Med poparjeno množico, zbrano na trgu, poiščeta palčka Skoka. Bradati možek je že vse potrebno pripravil: dvornega norčka čaka samokolnica s polnim sodčkom močnega vina in tremi kupami.

„Hi, hi, hi! Tako jima bom zagodel, da bosta vse večne čase pomnila, kdaj sta lazila po zemlji, služila Zlotvoru in pila z mano sladko vince“, se navdušuje malček in prime za ročaja samokolnice. Jurček mu je namreč že spotoma povedal, kako bo pomagal reševati princesko.

„Zdaj pa na zdravje, dokler se zopet ne vidimo! Sam bom več napravil kakor vi vsi s Telebanom vred“, se smeje ljudem, ki začudeno gledajo za njim in ne morejo razumeti, počemu pelje vince naravnost za pečino. —

Ko privili norčkova samokolnica do primerne razdalje od košare, se možek ustavi, da pregleda položaj. Nekoliko strah ga je ob spominu na beg izpred zmaja in neka-

boječ se ozira obenem na grad, da ga ne bi ugledal Zlotvor. Toda želja, da reši dobro princesko in nauči peklenščka lepega vedenja in kozjih molitvic, mu vrne pogum.

Ko ga zmaj zagleda, sovražno zabliška z žarečimi očmi. Zato norček ve, da ne sme v njegovo bližino. Samo glavo naj stegne in ga oblizne z jezikom, pa bi bilo po njem in nikdar več ne bi cingljal s kraguljčki. Ko pa ga zapazita peklenščka, sedeča poleg zmaja na košari in oborožena z velikimi vilami, se škodoželjno zarežita. Črni seže takoj po debeli kroglici, da jo zaluci v norčkovo razbolelo glavo. A preden jo vrže, že dvigne norček roke in med hlinjenim jokom milo zaprosi: „Nikar, prijatelja, nikar ne ubijta mene, ubogega dvornega norčka! Počakajta, da vama povem, zakaj sem prišel, nato pa mi razbijta oteklo butico!“

Vraga prasneta v silen smeh, a norčkove besede so vendarle pomagale: nevarnosti, da dobi nove buške, ni več.

Peklenšček izpusti kroglico in se zasmije: „No, sicer si pa že tako obvezan. Kaj torej iščeš tu?“

Norček sede na sodček, ki kuka iz samokolnice in vzbuja peklenščkoma radovednost, ter prične z občudovanja vredno spretnostjo sukati jeziček. V tej stroki je zares pravi umetnik.

„Ah, draga moja! Komaj sem se rešil iz boja. Saj vidita, da sem obvezan. Kroglica iz vajinih rok bi mi kmalu razčesnila glavo. Pa sem si dejal, ko sem jo srečno primahal na varno: Zares se moram hvaležno oddolžiti dobrima vragoma, da nista močnejše zalučala bombe! In hkrati sem sklenil, da se vama ob prvi ugodni priliki osebno zahvalim. Zato sem pripeljal danes s seboj izvrsten vinček.“ (Dalje prihodnjic)

Dot v veliki svet

Ob vznožju zelenih planin se vijejo bele ceste. Po njih se pretaka življenje, tako kot je v velikem svetu: šumno in polno prividov. Potem se izgublja bele ceste v grapastih poteh in končava v stezah visoko na pobočju. Tu sredi košatih gozdov, odmaknjene od velikega sveta in velikih dogodkov, ždijo hribovske domačije. Večsah butne slaboten val življenja s ceste vse do semkaj. Kmet, drvar in ogljar prisluhnejo, srce utripa burneje in počasne misli predejo bajko o lahkem, brezskrbnem življenju tam v dolinah, po velikih bogatih mestih. A ne za dolgo. Preko gozdnih vrhov potegne topel poletni veter, ozračje zadehti po smoli in planinskem cvetju. Kmet se skloni globlje k zemlji, znoj s čela napaja razkopano prst. Drvar s krepkšim zamahom kolje grčeva polena in ogljar kot za stavo razmetava ogljenico. Srce in duša sta zopet pokrepčana...

Hudo je le, da je pri Jamnikovih svet tako skopo odmerjen. Okoli kajže par krp nji, nekaj paše in v bregu na novo zasejana trata. Pri mizi pa skoraj nič več prostora za vse, ki zajemajo iz sklade. Poleti se fantje in dekleta udinajo pri sosedih, hudo je le na zimo, ko se vsi zatečejo v kajžo, potem večkrat zmanjka soli in petroleja. In Jamnik vzdihuje; otroci so mu pri srcu, čeprav so starejši že godni za polot v življenje. Kako rad bi jih videl vse, preden se bo treba ločiti za vselej, s poštnim kosom kruha v rokah!

Ko sta na večer v kamri sama z ženo, kujeta načrte za bodočnost: Jaka bo ostal na kajži, Franci in Urh bosta drvarila, — lahko je fantom se preriniti skozi življenje. Le z dekleti je križ, posebno še, če jih je Bog posadil kar celo rajdo za mizo. Zala in pridna so Jamnikova dekleta, a je vse skupaj premalo, da bi jih stara dva videla preskrbljene in srečne. Po kajžah ne snubijo radi kmečki fantje.

Hana je najstarejša in okoli nje se sūče pogovor v kamri.

»Ratajev se ji liže, da bi je le ne spredil«, vzdihuje mati.

»Nič ga ni prida. Ta snubi samo na večer«, pritrjuje Jamnik.

»Ko bi imelo deklet vsaj kaj prisluznega. Dandanes že vsak pastir škili za doto, prazne ne bo jemal nihče. A kaj, ko tu v hribih ni pravega zaslužka, vse delo je komaj za jed in obleko.«

Potem je v kamri tiho. Stara dva strmita v temo, spanec jima noče na oči. Čez čas začne Jamnik glasno modrovati:

»Ja, ko bi Hana... Ti, čuješ? Ko bi Hana poskusila v mestu, take z dežel vedno iščejo pri gospodi, pridne in nesprijetne... Cvirnova se bo v mestu dobro omožila, cela gospodična je, nosi se kot mestne. Zaslužek je dober in delo lahko...«

»Oh, mesto!« vzdihuje mati. Tudi ona je nekoč sanjara o službi pri mestnih ljudeh, pa iz vsega ni bilo nič. Jamnik jo je takrat pregovoril. »In naša Hana bi imela dobro in Ratajevemu bi šla s poti. V mestu se pozabi na vse.«

Pozno je že, ko utihne pogovor v kamri. Zunaj je jasna zvezdnata noč in iz grape se zategne fantovski vrisk.

»Ratajev bo...«, prisluhne Jamnik.

»Hana naj gre služiti, v mesto...« blebeče v polsnu mati.

Megleno jutro je, ko je Hana povezala culo. Vsem je hudo, saj je Hana prva, ki zapušča topel domač zapeček. Mati si briše solze iz oči, ko bodri deklet:

»Hana, sprva bo hudo, potem se boš privadila. Gospo lepo ubogaj... Poštena ostani in ne pozabi na dom, na Boga...«

To je vse, kar ji utegne dati mati na pot. V hlevu moka živina in na plotu kikerika petelin Hani v slovo. Hana stopa po rebri, kajžo in svet ob njej zre zamagleno skozi solze, ki ji vro na oči. Na misel ji prihaja pravljica o desetnici, pognani v svet. Potem ji je še huje.

Njen prostor za domačo mizo bo odslej prazen...

Hana tava kot v snu skozi mestne ulice in ko se znajde v visoki hiši, pritisne plaho na gumb. Nekje zabrni zvonec in kmalu stoji med vrati debelušna gospa.

»Hana...«, jecla v zadregi deklet.

»Oh, Hana!« se napol čudi gospa in motri deklet pred vrati. »Kar vsopi, saj sem te komaj pričakala.«

Potem je Hana v svoji sobici.

»Tu Hana, je tvoje kraljestvo. Tu je to in to. Nedelja je tvoja«, ji razklada gospa. In že med vrati, ko znova motri zalo deklet med seboj, se domisli: »Hana, pametna in pridna boji in... in okoli gospoda se ravnaj!«

Zdaj je Hana končno sama.

»Moje kraljestvo, tako je dejala gospa...« Skozi okno sili šop motne svetlobe, visoka siva stena zastira pogled k nebu in soncu. Hana mora misliti na dom in bridka bolečina v prsih jo duši.

Hana se mora bridko nasmehniti, ko njena izdelana roka drši po papirju:

»Ljuba mati in oča! Najprvo pozdravljam vse skupaj, tudi sosedove. Meni gre dobro. Delo ni težko in gospa je zelo prijazna, dobila sem od nje lep nov predpasnik. Imam tudi svojo kamro. Nedeljski popoldan sem prosta in grem s Tinko na sprehod. Tinka služi v isti hiši ko jaz. Pišite mi, kako je doma, če je Liska že povrgla in če ste vsi zdravi...«

Zamišljeno strmi Hana na papir pred seboj. Zlagano, vse zlagano! Njene misli predejo neslišen pogovor. »Mati so dejali, da bo delo lahko, pa so moje roke še bolj žuljave kot doma... Gospa me zmerja za kmečko bunko in pred gospodom se moram skrivati... Oh mati in oča, pa moj prelubi dom, ko bi vedeli, kako težko je življenje...«

Nekega večera, Hana pravkar razpenja obleko, se na tiho odpro vrata. Hani otrpne roka, dih ji zastaja in negibno strmi v gospoda pred seboj.

»Ne boj se Hana, le tvojo sobico bi si rad ogledal... Čedno si si uredila.«

Potem sede na rob njene postelje in si nažge cigareto. Njegove roke drhte, ko v globokih požirkih vdihava dim.

»In ti Hana, si se privadila na mesto, si zadovoljna z delom?« jo vprašuje. »Ti ni dolgčas po domu in domačih?«

Hana jeclja nerazumljivo nekaj v odgovor.

»Pa po tvojem ljubčku, kaj Hana?« Gospod se dvigne in stopi k njej. Njegova drhteča roka skuša božati razgreto, zardečeno lice. Hana je kot okamerela.

»Gospod... pojdite... kričala bom!« zajeclja komaj slišno.

Gospodu igra na ustnih poželjiv nasmeh. »Gospa ni doma, sama sva. Hana, saj ne bo zastonj, glej...« in v njegovih rokah

zašusti bankovec. »Ne bodi nora, nihče ne bo zvedel!«

»Ven, ven!... kriči Hana in ko se za zapeljivcem zapro vrata, se vrže na posteljo, da izjoče sram in bolečino.

Zunaj je zorno poletje. Noči so soparne in Hana se premetava na ležišču. Gospod jo je zopet nagovarjal... Misli se pode kot vihar in kri razbija po žilah. Zopet šušti bankovec v gospodovih rokah, Hana ga razgrinja v mislih. Moj Bog, zanj mora Hana garati ves mesec — in gospod ji nudi toliko bogastvo naenkrat. Čemu se pravzaprav brani, gospod je priljuden in z borno plačo si ne bo tako kmalu kaj prisluzila. Brez dote je ne bo jemal nihče, tako so ji prigovarjali mati in...

In nekega večera šušti bankovec v njenih rokah. Skozi okno sili blede odsev mesečine in Hana je zopet sama s seboj. Topot ždi v strop nad seboj, nocoj so jo zapustile vse mladostne sanje. Iz dajave, komaj slišno ji šepče znan glas: »... poštena ostani... ne pozabi na dom... na Boga...« In Hana se brani: »Desetnica sem... izvržena pomendrana... in življenje je težko breme...«

Hana je morala povezati culo.

Meglen zimski večer je, ko stopa po mestnem tlaku. Ob vsakem koraku šuje vedno znova sikajoč gospejin glas: »Vlačuga si... izprijenka... lajdra kunjasta!«

Trdo stopa Hana, počasi in zopet hitreje, a sikanje noče potihniti. Tudi ob reki ga šumenje in grgranje valov ne more prekričati.

»Moj Bog, moj Bog, bodi mi dober in milostljiv, odpusti mi vse pregrehe, tuj ti zadajo...«

Morda je bil le še trenutek, ko je Hana še enkrat v mislih prehodila svojo življenjsko pot. Potem jo je zagrnila temna noč...

Casopisi so objavili naslednje poročilo:

»Drava je pred kratkim naplavila truplo mlade samomorilke. Poizvedvanja so dognala, da je nesrečnica Hana Jamnik, doma iz Smrekoveca. Kaj je pognovalo mlado deklet v smrt, ni znano.«

FAKIR UMIRA...

Bilo nas je takrat mnogo paglavcev — nismo bili slabi fantje in niti nismo kaj posebnega mislili. Vajenci, študentje, domači razvajenki in oni, ki so bili ves dan na cesti, ker se zanje nikdo ni brigal, smo se zvečer zbirali za progo ob tovarni, se igrali, pretepevali, brili razne norčije in sploh, kot je naš oče imel navado reči: Bogu in ljudem čas kradli.

Pri nas smo bili trije taki nebodijih-treba, ki nam je oče dajal jesti, mati pa krpala obleko. Očetove pridige in skrbi smo slišali vsako opoldne pri kosilu in zvečer pri večerji — to smo smatrali kot uradno in samo ob sebi umevno. Molčali smo in si mislili vsak svoje.

Včasih, večinoma prve dni v mesecu, pa je bil oče dobre volje in tako sem tudi tistega večera kot mlad smrkavec prav modro molčal, ko je dejal, »da mora tudi mladina nekaj imeti od življenja«. To je pomenilo, da mi tistega večera ne bo treba iti spat že po očenahu, temveč, da jo brez nevarnosti lahko še kam pobrišem.

In smo šli v kino. Takrat so vrteli še neme filme. Neke ženska je spredaj igrala na klavir. To je bilo vse.

Kakšen je bil spored, sem natanko vedel. Lepakov je bilo na debelo. »Tom Mix in jezdec brez glave« — natanko se spominjam. Skrbelo me je le, če spet ni mladini prepovedano, ker se mi je bilo večkrat zgodilo, da sem z vstopnico v roki obstal pred vratarjem, visokim in debelim možakarjem z rdečo kapo in me ni pustil notri.

Bili so seveda še tudi drugi lepaki, ki so našo ubogo notranjost spravljali v brezupno nemoč: cirkus, konjske dirke itd. Toda jaz sem hotel biti priden, skromen, zelo tenkočuten in bil prepričan, da sem drugačen kot so bili drugi. Ta moja poslednja lastnost je pokazala slabe posledice že pred vhomom v kino, ko me je stara gospa, v katero sem se zaletel, ko sem buljil v ogromne filmske slike, nahlulila, »naj grem smrkavec domov spat, ne pa si kvariti dušo in zdravje ob tej zablodi dvajsetega stoletja«. Vse moje navdušenje je izginilo kot milnični mehur na soncu. Te mehurčke smo namreč spuščali iz prvega nadstropja na ulico in se smejali, če se je kateri mimoidočemu za vratom poodil. Če pa je sonce sijalo, smo morali »delati« prav debele, da jih sonce že v prvem trenutku ni preluknjalo.

Z mojo dobro voljo je bilo torej za dobršen čas končano in še celo po prstih sem pozabil hoditi, kar je bila moja najmočnejša ukana, kadar sem kljub napisu »mladina neprimerno«, hotel mimo strogega vratarja smukniti v dvorano.

Tega večera pa ni bilo pregledovanja — prav nič — in zgneti smo se v dvorano. Sedel sem v prvi vrsti med ostalimi paglavci. Kričali smo drug na drugega in postajali vedno bolj predrzni, videč, da se noben biljeter ne zmeni za nas. Norce smo brili iz starega kmečkega možakarja, ki je sedel poleg mene v prvi vrsti.

»Oče, ste že videli Tom Mixa?«

»Čigavega Miha?«, je vprašal kmet.

»Velikanski krobhot je sledil.«

»Še niste bili v kinu?«

»Danes prvič. Vlak sem zamudil, pa je Kajfežev birt dejal, naj pogledam v kino, ker je zvečer človeku samemu dolgčas in mestni ljudje grede bolj pozno spat.«

»Saj tudi ne boste mogli spati. Sanjalo se vam bo, da vam bo Tom Mix glavo odbil...«

»Indijanci vas bodo skalpirali...«, je dodal drugi. In spet smo se hohotali na debelo.

»Bom jaz tebi ušesa navil, pobalin mestni«, je zarobantil kmet. Potem je pa videl, da samo norce iz njega brijemo in je molčal ter le hudo izpod čela gledal. Stresel pa je svojo nabrano jezo prav nad menoj. Kresanov Bine, tisti sosedovega hišnika, me je bil porinil predenj, da sem se spodtaknil na njegovih čevljih, padel in takrat sem se s kaj večje navitimi uhlji ločil od njega.

Zdaj so se smejali meni.

Medtem je nekdo prišel na oder, najprej je mahal z rokami, nato govoril o nekem fakirju in potem o Tom Mixu in spet o fakirju. Nisem poslušal, ker so me ušesa pekla kot ogenj in ker je bilo običajno, da je kdo pred predstavo prišel ter rotil »spoštovano občinstvo« (misli pa je nas paglavce), naj med predstavo mirujemo, ne kadimo in slišno.

»Danes ne bo kina«, mi je povedal sošolec, »fakir bo nastopil...«

In res je brž nato izza zavese, za katero je stal klavir, stopil mož s čudežnim belim pokrivalom, se dolgo priklanjal in potem povedal nekako tole:

»Veslopoštovane dame, veslopoštovani gospodje, veslopoštovano občinstvo. — Dovolite, da se vam predstavim: Pridki Hose, po vsem svetu znani fakir iz Madraje v daljni in širni Indiji. Trinajst rodov nazaj sega naša možka veja. Moj oče je bil prvi fakir in moj stari oče tudi. Oba je žal doletela nenavadna in nesrečna usoda. Mojemu očetu so lopovi ukradli njegovo udobno, s kot šivanke ostrimi žebli nabit fakirsko posteljo in ker ni imel kam leči, je umrl za spalnjo boleznijo. Tudi moj stari oče je bil žrtev sličnega nesrečnega slučaja. Nekoč ga je glava bolela in so mu tuji zdravniki mesto odlič-

Srce je ranjeno...

Srce je ranjeno krči v bolesti, bridko osamljeno — šel je nezvesti...

Srce je ranjeno, plaka in toži, nikdar vam pesmice več ne zakroži.

Srce je ranjeno, prosi zdravila, da bi se ranica brž zacelila.

Srce je ranjeno, dajte mu leka, dokler še sonce mladosti pripeka.

Limbarski.

nega fakirskega zdravila — strupa kače klopotače — dali dva Bayerjeva aspirina. — Fatalno in globoko tragično. To sem vam povedal, da boste vedeli, da sem res sin svojega slavnega in nepozabnega očeta, za katerim je šlo v prostovoljno smrt šet in pol ducatov njegovih žena — mojih mater — ob ganljivo žalostnem trobentanju njegovih do konca zvestih slonov Jumba, Samba, Bimba in Čimba.

»Ta je pa debela, ha, ha«, se je na ves glas zasmel moj sosed, ki me je bil prej tako rabeljsko nauhljal. Fakir pa je nadaljeval:

»Jasno je, da sem po njiju podedoval vse njune odlične lastnosti in spretnosti. O slednjih se boste mogli prepričati še nocoj...«

Moj rovtarski prijatelj pa je očitno pozabil, da se mi je bil temeljito zameril, ker je na ves glas govoril vame in zaničljivo mahal z rokami:

»Pokaže naj že kar zna. Laže kot pes teče. Ribničan je, ne pa Indijanec ali tisti Mihec ali kako že...«

»Saj ni Indijanec, oče«, sem mu poskušal dopovedati. »Indijec, fakir...«

»I kakopak. Jaz tudi pravim: fakir je, ne pa Indijanec...«

Obrnil sem se proč, da bi pokazal, da nimam s tem robavsom nič opraviti. V dvorani pa je zavladovalo kar napeto ozračje. Tisti fakir iz Madraje je pričel uganjati zelo zanimive reči. Kazal je neki kipec in — hokus pokus — izginil je in neka ženska ga je potem našla v svoji torbici. Nože si je zabadal v roko in nič ni bilo videti krvi. Tudi meč je požiral, pravzaprav požrl in moj nejeverni Tomaž ga je celo prijel v roko. Dejal ni nič, videlo se pa je, da kljub temu ne verjame mnogo. Potem je fakir še prežagal živo žensko. To je bil prizor. Lasje so mi šli pokonci in med ženskim občinstvom je bilo nemalo cviljenja. Moški so se pa bolj muzali in smejali.

Naš oča je kljub temu omaloževalno menil: »On ni tako neumen, ampak vi, ki verjamete. Saj ni drugega: »feksiral« nas je, — kajpak — dobro vem. Legvartov študent, ki je bil za škrica na Dunaju ni je pravil o takih stvareh...«

Bogve kaj bi še trobežljaj, če bi ga hotel poslušati, pa sem raje sledil zanosnim besedam fakirjevim:

»Spoštovana gospoda. (Paglavci, predmestni postopači, vajenci, kmetje in redki meščani.) V čast mi bo pokazati vam eno največjih in najtežjih umetnosti fakirskega poklica: pustiti se živega zakopati...«

S pravo kraljevsko kretnjo je odgrnil zaveso in dva biljeterja sta prinesla veliko korito. Potem sta odšla in se vrnila s kupom rjuh. Še tretjič sta odšla in takrat sta pripeljala vsak po eno samokolnico peska in dve lopati.

Slavni fakirski sin iz Madraje pa je stal dostojanstveno zmagovalno kot pravi maharadža in dajal navodila:

»Slavno občinstvo. (Obenem se je pričel zavijati v rjuhe in oba biljeterja sta mu pomagala.) Sedaj ležem kot pravi in pristni mrlič v rakev (pokazal je z glavo na korito) in v bližini prisotni gospodje (zdaj je pokazal na nas v prvi vrsti) me bodo zasuli — pokopali in prosim: natančno čez deset minut spet odkopali... Gospoda, priče boste najsenzacionalnejšega znanstvenega poizkusa... Presim.«

Spet je kmet vmes posegel: »Nikar mu ne verjemite. Saj vem: živa žaba noter plava. Poznam to. Prej je babo žagal; ali je bilo kaj žaganja? Prav nič in dobro sem gledal... In zdaj bom tudi...«

Vstal je in se približal.

Fakir se je bil medtem vlegel v korito. Vsa dvorana je bila na nogah. Dva od nas: tisti hišnikov Bine in pa pekov pomočnik sta vzela lopati in pričela sipati pesek po fakirjevih nogah in trebuhu. Mojemu očancu pa se je zdelo to preveč obzirno ali kaj. Vzel je enemu lopato ter zagnal nekaj debelih kupov za vrat in na glavo, da sem natanko videl, kako se je mož v koritu premaknil. Potem je z lopato še ne-

PTICAM V SLOVO

Jesen je prišla v deželo. Prepeličji glas je že davno utihnil. Pridni kmetje so poželi žito, pokosili in spravili otavo. Sadje je dozorelo mladim in starim v veselje. Lepo poje o jeseni pesem:

Jesen rumena dobra žena.
Otroci se je vesele.
Rdeča, bela in rumena
na drevju jabolka vise.

A naj se nam jesen še tako smehljala in nas vabi v lepo božjo naravo, nam vendar tudi v srcu vzbuja bridkost. Preljubi pevci naših gajev se poslavljajo od nas. Nekateri so nas zapustili tiho in neopazno že v začetku in sredi avgusta, večina pa jemlje slovo od naših krajev v septembru. Preselile so se od nas drage lastavke, ki so nam od pomladnih dni tako ljubko žgo-lele.

Kam se selijo ljubeznivi pevci naših logov? Skoro vsi mislimo, da jih žene mraz na topli jug, pa se nekoliko motimo. Nekateri, na primer krokarji hite proti jugozapadu v Španijo, drugi, zlasti škrjančki, lastavke, kosi in drozgi lete čez Italijo in Sredozemsko morje proti Severni Afriki in Egiptu.

Večina potuje v ogromnih jatah, drugi pa, kakor kukavice, lete posamič. Divje race se selijo v ravnih, divje gosi v posevkih, žerjavi v klinastih vrstah. Prednji letalci se menjujejo. Silno naglo, običajno po sto km na uro, prelete neizmerno daljave. Lastavice in postovke prilete v enem dnevu do afriške obale.

Največ ptičev selicev prezimi ob Sredozemskem morju, nekateri pa celo v južni Afriki in Južni Ameriki. Vse te pokra-

kajkrat dregnil proti zadnjemu delu »živopokopanega« in jo vrnil peku.

Predno smo eno samokolnico izpraznili je minilo najmanj pet minut in fakir je bil že ves pod peskom. Minilo je spet pet minut, predno je bilo korito polno, in prenehali smo že z zasipavanjem, ko je mož z Rovt spet pristopil in prijel za lopato:

»Nej še dobru...«

Dregnil je nekajkrat v kup, da se je malo sesedel ter še nametal peska.

Minilo je spet dve minuti.

Zdaj se je nekdo spomnil, da je bilo naročeno deset minut počakati.

Deset minut... Toda kdo ima uro? Od nas seveda nobeden.

Po dvorani je šlo povpraševanje: »Kdo ima uro? Kdo posodi uro?«

Zadaj nekje se je oglasil bolj oblečeni gospod, toda nam paglavcem je ni hotel izročiti.

Seveda nam ni zaupal. Sam je prišel.

Začeli smo šteti minute, toda do takrat je spet nekaj časa minilo. Vse je zadrževalo sapo. Nekateri so delali dovtype, vsi pa z napetostjo buljili v kup peska.

Končno je minilo tudi teh deset minut. Tedaj se je spet kmet oglasil:

»Le pačakajma še... Kej bu tu. Sej sma šele začel...«

Pa smo še počakali.

Potem se je začelo odkopavanje, pokazale so se rjuhe, toda premaknilo se ni nič.

Kaj neki je to? Vendar se ni kaj zgodilo?

»I, kaj se bo zgodilo«, je menil moj možak ter z nogu nekajkrat krepko brenil po zadnji plati pokopanega.

Spet nič...

Tedaj je prijel z rokama za korito in vse skupaj prevalil po tleh. In tam je zdaj obležal fakir v rjuhah in še vedno ni bilo glasu od njega.

Zdaj je nastala v dvorani pravcata panika.

»Fakir umira... fakir je umrl... zadušil se je... fakir umira...«

Nekateri so drli proti nam, drugi proti izhodu, ženske so klicale vse svetnike na pomaganje, moški pa policaje...

Biljaterja sta pričela z umetnim dihanjem in tista ženska, ki jo je bil prej prežagal, je pritekla z neko stekleničko in jo že posinelemu fakirju iz Madraje zliila za vrat in na usta.

Slednjič je odprl oči in s pomočjo drugih vstal.

»Živi, živi«, je šlo po dvorani.

»No, saj sem vedel, da je tudi to bil »švindl«, je razočarano dejal naš nejeverni možak in pljunil v korito.

Fakir pa, ki je bil za las ušel usodi svojega očeta in deda, si je bil že toliko opogel, da je sam stal ter nam nazadnje celo dejal, »da smo imeli kot slavna gospoda priliko videti in se prepričati o čudoviti fakirski znanosti, da se nam zahvaljujete (bogve, če je tudi kmeta mislil in njegove brce) za sodelovanje in se priporoča za naslednji večer, ko bodo še čudovitejši stvari na sporedu...«

Tako torej: norce smo brili iz njega, ga osuvali, skoraj zadušili in za vse to se nam je zahvalil...

jine so jim neprijetna tujina. Ljubek dom imajo pri nas in v Severni Evropi, kjer si gradijo gnezda in vzredijo zarod. V tujini skoro ni čuti njihovega lepega petja. Tam si skrbe le za hrano. Če bi jim ne šlo za borno življenje, bi gotovo ostale doma. Komaj čakajo, da se vrnejo na svoj dom in poiščejo staro gnezdo.

Ptiči pa niso le ljubi pevci, ki oživljajo naravo in razveseljujejo človeška srca, temveč so tudi neizmerno koristni, ker uničujejo škodljive žuželke in mrčes. Če jih neljub dogodek prepodi iz kake pokrajine, je to lahko usodno. Mrčes postane tam nadloga, ki se ga prebivalci ne morejo znebiti.

Kakor imajo mravlje in čebele čudovito lepo urejeno življenje, tako imajo tudi nekateri ptiči vzoren red. Marsikateri učencjak je menil, da so si ljudje uredili svoje državno življenje po ptičjem vzgledu. Cerkevni učenik sv. Ambrož piše med drugim: »Žerjavi imajo neko vrsto svobodno državno ustanovo in vojaško upravo, nam se pa zdi vse tako prisiljeno in hlapčevsko. Kako brez povelja in skrbno stražijo ponoči. Stražarji se porazdele. Medtem, ko drugi spijo, hodijo čuvarji sem ter tja ter pazijo na morebitno nevarnost. Ko mine čas nočne straže, zbudi čuvaj s krilom onega, ki naj ga v službi zamenja. Tudi pri letanju skrbe žerjavi za natančen red in se v vodstvu menjujejo. Kaj je lepšega kakor to, da se skupno trudijo in skupno uživajo čast.«

Ptiči letajo po zraku. Ljudem, zlasti pesnikom in slikarjem so bili prispevka onih, breztelesnih bitij, ki kot čisti duhovi obvladajo božje stvarstvo. Slikarji in kiparji so že od nekdanj upodabljali angele s peruti in s tem označevali njihovo duhovno naravo.

V naši narodni pesmi so ptiči zelo ljubi gostje. Kako je poslušal pobožni menih rajsko ptičko, ki mu je tako lepo prepevala, da mu je tristolet minilo kot lep sen. Ptička prileti iz dežele Štajerske in poje o Mariji in Jezusu. Drobna ptička nese v kljunčku pisemce padlemu sinu v Krpate, pred »kasarno« prepeva mlademu vojaku o njegovem dekletu in mu izroča srčne pozdrave izvoljenke. Kako lepa je znana fantovska pesem:

»Jaz pa pojdem na Gorenjsko,
gor na Gornje Štajersko.
Nihče drug ne pojde z mano,
kakor drobna ptičica.
S kljunčkom mi bo pot kazala,
s perjem senčko delala.«

Tudi v šaljih narodnih pesmih so ptički ljubeznivi značci. Ali se ne nasmejemo prav od srca, če poslušamo pesem o svatbi čuka in sove, ali pesem o črnem kosu iz zelenega bukovja.

Ptiči imajo tudi svojega kralja — orla in kraljiča. Slednji je zletel mogočnemu orlu pod krila. Ko se ta ni mogel več dvigati v sinje višave in je omagal, je mali

navihanec srfotal nekoliko više in dosegel navidezno zmago. V spomin na ta polet je dobil mali ptiček ime kraljiček.

Marsikaterim ptičem pridevajo ljudje različne lastnosti in spretnosti. Slavček je že starim narodom značil simbol zaljubljenega pevca. Naš največji pesnik dr. France Prešeren je proslavil v baladi »Orglarček« tega ljubega pevca, kakor ga je znal proslaviti le on. »Orglar je zapustil svet in odšel v puščavo prepevat božjo slavo in vzal s seboj citre. Tam je učil peti razne ptičke. Vsi so se dali priučiti, celo trdokljuni kalin, le slavec je drobil vedno svoje popevke in ni poslušal orglarja, ki se je zaradi tega pritožil ljubemu Bogu. Vse-mogočni pa ni posvaril slavčka, temveč orglarčka:

»Pusti slaveca peti svoje!
Komur pevski duh sem vdihnil,
z njim sem dal mu pesmi svoje.
Drugih ne, le te naj poje,
dokler ne bo v grobu utihnil.«

ABESINSKO ŽIVALSTVO

Kdor bi hotel količkaj izčrpnjeje odgovoriti na vprašanje, kako bogata je Abesinija s pticami, bi moral napisati knjigo.

V vročih, bolj peščenih predelih na vzhodu obiljuje nojev, v močvirnatih krajih pa dolgonožk. Kot neumorni ribiči se ob rekah in jezerih udejstvujejo kormorani. Visoko v planinah je polno orlov in jastreb-ov. Naslednja imena ptičjih skupin predstavljajo le nekaj na slepo srečo izposojenih odlomkov iz ornitološkega bogastva Abesinije: trstne penice, tkalci, jerebice, bucerotide, ki se rade mude blizu nosorogov, ptice plezavke, pteroklide.

Odveč bi bilo poudariti, da tako južna dežela, ki se skoroda dotika ravnika, ne more biti brez kačje zalege. Kač vseh vrst, strupenih kakor nestrupenih, se ne manjka. Ponekod v Kolli, to je v nižavju, se človeku lahko primeri, da naleti na orjaško kačo, ki so jo zoologi krstili z mitološkim imenom »piton«. Kakor je žival strašna videti zaradi svoje telesne obilnosti, tako malo je škodljiva, kajti narava ji ni dala strupenih žlez. Pač je res, da jih izživati ne kaže, teh pitonov! Ne bila bi namreč šala, če bi se piton komu ovil okoli trupa. Piton ima kaj krepke mišice in z njimi svojo žrtev kmalu zadušil.

Slika bi bila nepopolna, če bi prezrli antilope, gazele, zebre in žirafe, ki se v celih čredah pasejo bodisi po gorah bodisi po stepah. Pašniki na višavju nudijo hrano abesinskemu govedu »singi«, ki ga dičijo mogočni rogovi. Poleg tega je dovolj koz, ovac, konj in zlasti mul, ki jih domačini kot izborno tovarno žival mnogo reče. Po puščavskih predelih služijo prometu velblodi.

V silnih višinah 4000 m in preko, se spretnemu lovcu včasih posreči, da zagleda dostojanstvenega abesinskega jelena (»ni-ale«). Kako trdijo tisti redki, ki so ga kdaj videli, je to visokorasla in nad vse gibčna žival. Lepa pa je bajé tako, kakor da je

Golob je najснаžnejša nežna čista ptica. Noe ga je spustil z barke, da bi pogledal, če zemlja že poganja zelenje. In ko mu je v kljunčku prinesel oljkovo vejico, je vedel, da bo lahko kmalu zapustil svojo barko. Golobe že dolgo časa uporabljajo v vojnah za prenašanje pošte.

Naj omenim še sovo, ki je od nekdanj veljala za čuječo nočno ptico. Učenjaki, ki so ponoči mnogo bedeli, so jo imeli zelo v časti. Umetniki so upodabljali učenost s knjigo na kateri čepi sova.

Nekateri ptiči se nauče v kletkah pripravljeno prepevati, škorec in papiga pa celo nekaj malega govoriti. Kos pa postane pravi mojster v žvižganju. Bivši sluga nekdanje Narodne čitalnice v Gorici je naučil kosa žvižgati Jenkovo »Naprej zasta-va Slave!«

Svoje vrstice sklepam z željo, naj bi se vsi selilci po minuli zimi zopet vrnili in nam prinesli s seboj dih prave pomladi.

pravkar ušla iz raja. Že to je velik uspeh, če jo človek samo zazre. Pogoditi jo pa pomeni lovsko slavo, da ne kmalu tega.

Lov je abesinsko živalstvo marsikje občutno razredčil, saj je smel vsakdo po mili volji streljati. Šele po prvi svetovni vojni se je vlada zganila in abesinska dežela je dobila nekaj lovski zakon. Seveda je nadzorstvo v takó obsežni, slabo prehodni in redko obljudeni državi problem, ki ga ne smemo presojati po evropsko. Komur je do lova, ta mora prositi državno oblast za dovoljenje. Včasih je treba dolgo čakati. Zlasti ljudem, ki so varčni, ni svetovati, da gredo v Abesinijo zverj loviti.

Ko pa držiš končno dovoljenje v rokah, razbereš iz njega, da ti je dovoljeno ustreliti enega leva, enega nosoroga, pet antilop in dva vaterboka (posebna vrsta gorskih antilop). Če ti nakloni lovska sreča večji plen, se nika ne hvali, dokler se mu diš v deželi, sicer ti nastanejo sitnosti. Kajpak te molk vselej ne reši. Iz obilice lovskega plena, ki ga vlačiš s seboj, ti oblast lahko dokaže, da si preveč ustrelil. Nu, obupati radi tega ne kaže. Tam blizu sončnega ravnika je mogoče take reči na lep način poravnati — plačati globo, primakneš še nekaj prostovoljno pa mir besedi. A. Z.

Za smeh

MALI VOŠČILEC

Osemletni Pavelček je večkrat tako, kako so njegovi starši pošiljali voščila za praznike in želeli: Vesele božične, velikonočne, binkoštno praznike... Kupil je skrivaj razglednico in napisal teti voščilo: »Vesel Vnebohod ti želimo vsi. Tvoj Pavelček.«

*

Na poti: »Pismo je pretežko, moram si lepiti še eno znamko za 12 g.«

»Saj potem bo še težje!«

Janežič in Slomšek

V preteklem mesecu sta šli skoro neopazno mimo nas dve obletnici, ki jih pa nikakor ne smemo prezreti.

Štirideset let star, je 18. septembra 1869. leta umrl ljubitelj svojega naroda, profesor, pisatelj in prvi tajnik »Mohorjeve družbe« Anton Janežič.

Če pregledujemo življenjepisa tega vrliga Rožana, se v nas nehote vzbudi želja po novem Janežiču, ki bo narodu danes, čeprav skoraj po sto letih, dal slovenskih šolskih in drugih knjig.

Kaj bi rekel Janežič, če bi gledal to ogromno opustošenje in razdejanje, ki je doletelo njegov narod? Ko je v Celovcu skupno s Slomškom, Einspillerjem in Ahacljem utiral pot slovenščini, si gotovo ni mogel misliti, da bo njegovo delo, globoko prežeto z ljubeznijo do narodne grude in naroda, tako brezsrčno uničeno.

Anton Janežič je bil rojen 19. decembra 1828 v Lešah, majhni vasi šentjankobске župnije v Rožu. Prvo ljubezen do slovenske govornice mu je vcepila njegova mati, ki je zelo rada prebirala, takrat sicer redko slovensko čtivo. Ko je prišel Janežič leta 1840. v celovško gimnazijo, ki je bila takrat sicer nemška, se je seznanil s poznejšim škofom Slomškom, ki je takrat že poučeval slovenščino v bogoslovju in prirejal tečaje slovenščine za uradnike. Najbolj pa je mladega Janežiča vnel za slovenščino takratni kaplan Matija Majar, ki je bil med soustanovitelji »Slovenske slovstvene družbe«. (»Slovensko slovstveno družbo« so ustanovili Slomšek, Matija Ahaclj in Majar). Kot dvajsetletni abiturient liceja je postal Janežič učitelj slovenščine na gimnaziji. Pet

ur tedensko je poučeval 92 učencev in sicer brezplačno. Ko so leta 1849. gimnazije preosnovali in je bila za profesorja potrebna vseučiliška izobrazba, se je Janežič vpisal na univerzo na Dunaju. Po dovršenju univerzi je leta 1855. postal profesor za nemščino in slovenščino.

Ker za pouk slovenščine ni bilo nobene prave učne knjige, je Janežič že leta 1849. izdal učno knjigo slovenščine za Nemce. Naslednje leto pa je izdal slovensko-nemški besednjak, ki je še danes visoko cenjen. Štiri leta za besednjakom je izdal slovensko slovnico s kratkim pregledom slovenskega slovstva. S temi deli je Janežič, čeprav koroški Slovenec, pripravil pot popolnoma enotnemu pismenemu slovenskemu jeziku. Razen teh knjig so velikega pomena še: »Cvetnik«, berilo za slovensko mladino in »Cvetnik« za višje razrede srednjih šol.

Izdajal je tudi leposlovni list »Slovenska bčela« (1850 do 1853). Leta 1857. je izdal »Slovenski glasnik«.

Janežič pa ni mislil samo na izobraženstvo, temveč tudi na preprosto ljudstvo. Z vsó vno se je zato pridružil škofu Slomšku ter Einspillerju in navdušeno pomagal pri ustanavljanju »Mohorjeve družbe«.

Janežiča, ki je v razmeroma kratki življenjski dobi toliko storil za razvoj našega jezika in prosvete, upravičeno štejejo med svoje največje može. Posebno mi Korošci smo ponosni nanj, ker je neizpodbiten dokaz, da koroški Slovenci od svojega naroda nismo samo prejeli, temveč tudi ogromno dajali in ker po vsem tem ne more nihče trditi, da nismo del

slovenskega narodnega telesa, kateremu že od vseh začetkov pripadamo.

Še nekdo je, ki ga ob tej priliki ne smemo prezreti, in ki je z Janežičevim življenjem v tesni zvezi. To je naš škof Slomšek, čigar štiriinosemdeseto obletnico smrti smo praznovali 24. septembra (Slomšek je umrl 24. IX. 1862).

Tudi Slomšek si je brez ozira na vsestransko narodno delo v prvi vrsti pridobil zaslug kot učitelj in vzgojitelj mladine ter razširjevalec slovenskega jezika. Njegove »Drobtinice« so neminljivo zaklad našega naroda.

Ceprav Slomšek ni Korošec kot Janežič, nam je vendar blizu, saj se je njegovo delo pričelo na koroških tleh. Slomšek je bil pravi šolnik in kot tak vzor našim učiteljem.

Pri Janežiču in Slomšku naj bi se naši učitelji izpopolnjevali v svojem poklicu. Tudi ona dva sta stala brez knjig pred svojimi učenci, pa nista zaradi tega držala križem rok. To nista bila uradnika, ki bi čakala na mesečno plačo. Bila sta res učitelja, sol naroda, ne izprijena in pokvarjena! Njuno delo je imelo svoj začetek in konec v ljubezni in žrtvovanju. Ko nista imela knjig, sta jih napisala. Cesar nista sama zmogla, so jima po nju-nih nasvetih napravili drugi. Nobene žrtve se nista ustrašila, nobeno delo jima ni bilo pretežko. In prav zaradi tega svojega nesebičnega dela sta postala in ostala naša, koroška, slovenska!

Dragi šolnik, ki se danes mučiš s poučevanjem slovenščine! Spomni se Janežiča in Slomška! Ali te ne bo spričo njunega nesebičnega dela sram? Ustavljaj še ti! Če nimaš knjige, napiši jo sam! Ne čakaj plačila kot najemnik. Bodi res učitelj in vodnik narodu, pa boš tudi ti naš, koroški, slovenski, kot sta bila Janežič in Slomšek naša!

Naša govornica

Slovenščina, ki jo uporabljajo koroški Slovenci, bode še danes v oči nekatere ljudi, ki nočejo priznati, da v naši deželi bivajo ljudje slovenske in nemške narodnosti, ki so na najspretniji način ali s silo skušali vcepiti splošno mnenje, da je koroška slovenščina poseben jezik, nekako narečje, in da nima bistvenega stika s pravim slovenskim jezikom. Prav nič se ne motim, če trdim, da sem po raznih naključjih, ki sem jih doživel, prišel do zaključka, da oni ljudje, ki odrekajo pristnost slovenskemu jeziku na Koroškem so ali zagrizeni pristaši vsenemštva, ali pa oni, ki jim še vedno roji po glavi potujčevalni duh nacizma.

Da pa nam bo še jasneje, kako brez podlage je mnenje nekaterih, da je koroška »slovenščina« poseben jezik, ki ga govore samo takozvani »Windiši«, navajam dogodek, ki sem ga doživel pred kratkim v vlakcu, med vožnjo iz Celovca v Borovlje. Na sosednji klopi istega oddelka v vlakcu je sedela neka dama, ki je precej živahno in prav naučeno spretno, skoraj propagandistično zatrjevala sosedom, da tukajšna govornica »Die windische Sprache« nima prav nobenega ožjega stika s pismeno slovenščino. Za primer je izrekla stavek: »Se bom pelov s cugom...« Ker pa nisem mogel več poslušati tako neumnega dokazovanja s stavkom, v katerem so štiri pristno slovenske besede in le ena nemška udomačena beseda, je moje potrpljenje doseglo višek ter sem se oglasil: »Povejte mi, gospodična, kakšen jezik je pa uporabljen pri napisih na stoterih nagrobnih spomenikih vsepovsod, kjer prebivajo ti ljudje, ki govorijo »Windische Sprache«? Ali ni to pristno slovensko: »Tukaj počivajo naš oče... itd.«? Gospodična ni dala nobenega odgovora. Molčala je in nato kmalu izstopila.

Vsi, ki so slišali razgovor, so me zadovoljno pogledali. Eden bolj korajžen med sopotniki pa mi navdušen reče: »Prav ste

povedali. Ta pa še sedaj ne more pozabiti Hitlerjevih časov in še vedno misli, da je učiteljica na kakšni šoli. (V resnici je bila neka učiteljica z okroglim znakom z neke šole v Rožni dolini.)

Da si pa malo pokličemo v spomin stare čase, kako je bilo nekdanj na Koroškem, vam navajam le zgodovinski primer ustoličenja »Koroških vojvod«. Takrat so pri ustoličenju uporabljali izključno le slovenski jezik. Pa bodo nekateri zopet rekli: »In der windischen Sprache?« Ne, pa ni bilo tako?...

Lansko leto v pozni jeseni si je vsakdo lahko pogledal zelo zanimivo razstavo pokradenih knjig iz skoro vse Evrope, s katerimi so hoteli nacisti obogatiti enega izmed svojih nacističnih ljubljencev. Med mnogimi zanimivimi knjigami je bila tudi »Svetovna kronika« (»Die Weltchronik«), spisana lastnoročno v latinščini po Nemeu Hartmannu Schedelnu. Na strani 275 (Karta J 20 IV. 4) v 12 vrsti stoji v splošnem popisu dežele zapisano tole: »Et lapide veniente cospitatus est fermone sclanico« (... ko se prikaže kmet na knežjem kamnu zakliče po slovansko (gotovo slovensko), nato stoji še posebej v oklepaju: »Sunt em ipi caranthani sclau« (njim, ker Korošci so Slovani (Slovenci). Torej nikjer ne govori pisec tega dela o kakšnih »Windische«? Mislim, da je kronist, ki je bil Nemeč videl resnično ali vsaj zapisal objektivno. Temu lahko verjamemo, ker je potoval leta 1493 sam po Koroškem, sam slišal in videl in tako zapisal.

Če pa gremo še globlje, če pomislimo na dejstvo, da govore nekje kak jezik, mora obstojati tudi njegov nastanek, njegova slovnica, njegove pismenke. In »Windische«, kakor se pa meni zdi, nima ne slovnice, ne samostojnih črk, ne drugih bistvenih lastnosti jezika. Jasno je torej, da je to le neumna domišljija onih, ki ne morejo trpeti Slovencev na Koroškem.

prof. Wilfan

Govor dr. Brejca leta 1913 o pravicah koroških Slovencev

Silno odločen, resnoben in strog je bil govor dr. Brejca v obrambo pravic koroških Slovencev.

»Z nastopom krščanstva so se pravice človeka jasno izoblikovale. V teku zgodovine so bile zdaj bolj, zdaj zopet manj upoštevane in tako je prišlo do novih poti, po katerih so hoteli veliki misleci dati človeku mesto, ki mu pripada. Težnja ljudi po sprostivni je našla največ izraza v francoski revoluciji, ki je razvila zastavo z napisom: Liberte, egalite, fraternite — prostost, enakost, bratstvo. Žal, da se je krščansko pojmovanje bratstva v stoletjih tako izmaličilo in postalo ponekod nekrščansko. Ravno to nekrščansko pojmovanje odnosa do drugega naroda in pohlep sta privedla v borbo za naše pravice.

In danes, ko stojimo na braniku svoje narodnosti in vere, se prav tako krčevito upiramo vsakemu, ki noče v nas videti naroda in nam kot narodu dati odgovarjajočih pravic. Mi ne napadamo tuje narodnosti, tudi ne delamo zdraha pri sosedih. Omejujemo se le na obrambo svojega in svojih pravic. Do tega pa mislimo, imamo dolžnost in ne samo pravico!

Slovenski duhovniki ne izvršujejo samo svojih stanovskih dolžnosti, če se udeležujejo te obrambe; oni store tudi napram narodu svojo dolžnost. Vsak voditelj, pa tudi vsak duhovnik je dolžan za obrambo pravic svojega naroda zastaviti vse svoje sile.

»Kar želiš, da drugi tebi ne store, tega tudi ti drugim ne stori«. To je edini meč, ki more presekat gorčičski vozlar narodnostnega vprašanja na Koroškem.«

Ležbe

Mi Ležbani smo bolj ponižni ljudje, nismo radi povsod prvi. Zato brez zamere, če se še le danes oglašamo.

Verjetno se bo marsikateri od nas vprašal, kje so Ležbe. Naj vam na kratko povemo. Če greste od Vetrinja proti Hodišam, pridete po dvajsetih minutah do takimenovanega Polcerjevega križa. Tu se odcepi pot na desno in vas pripelje v našo vas.

Kakor povsod, se je tudi pri nas med vojno marsikaj spremenilo. Ena četrtina naših najboljših fantov je padla. Drugače pa je še kar dobro. Dobilimo smo tudi elektriko, kar nas zelo veseli. Letina je bila razmeroma dobra, tako na polju kot pri sadju. Bogu hvala, da nam je prizanesel s točo in hujšimi nevihtami. Veliko dela imamo s krompirjem in ajdo, pa tudi sejati moramo. Če bo vreme lepo, bomo tudi to kmalu opravili, potem bomo pa nekoliko počili.

M. I.

borovsko šolo mimo lastnega, lepega šolskega poslopja. Danes je nastopila druga doba. Tukaj obstoja stara krivica! Naj oblast popravi krivico, in naj Podljubelčanom vrne njihovo šolo. Šola v Podljubelju se mora zopet vpovstaviti.

Šmihel nad Pilberkom

V soboto smo imeli pri nas celodnevno čiščenje, v nedeljo pa smo praznovali praznik farnega patrona. Oba dneva je bila cerkev do zadnjega kotička polna.

Zelo lepo so se izkazala dekleta, ki so okrasila cerkev in napletla čez 800 m venčev.

Obsojbe vojaških sodišč

Matthias Jesacher je plačal 200 š denarne kazni, ker je brez dovoljenja napravil vožnjo z motornim kolesom. — Heinrich Pallaver je bil obsojen na 2 mesece zapora, ker je bil zaloten pri tihotapljenju blaga in deviz. — Branko Surbeck je bil zaloten ko se je nameraval s ponarejenim potnim dovoljenjem odpeljati v Italijo, da bi vtihotapil od tam blago. Obsojen je bil na 3 mesece zapora. — Franc Stricker je bil obsojen na 6 mesecev zapora, ker je hotel vtihotapiti v Italijo usnjene kože in od tamkaj prinesiti žganje v Avstrijo. — Josef Smolič je pomagal dvanajstim Madžarom prekoračiti mejo v Italijo. Obsojen je bil na 2 mesece zapora.

Križ z ljudmi

Celovška okolica in morebiti tudi druge pokrajine so napolnjene z ljudmi, ki jih je bombardiranje poglalo na kmete, pa se še do zdaj niso mogli vrniti v mesto. Zima prihaja in ti ljudje nimajo drv. Zato prihajajo meni tebi nič v gozd s sekiro in začnejo napravljati drva brez vsakega dovoljenja. Posestniku H. se je zgodilo, da je takšen gost zagnal za njim sekiro, ko ga je vprašal, kdo mu je dovolil sekati. Tisti posestnik nam tudi toži, da mu tuji ljudje prihajajo ponoči v hlev in molzejo kravo! In pri hiši kar ni pritrjeno vse izgine in ničesar več ne smeš pustiti za hišo, ali za hlevom.

Izbira poklica

Človek se čudi, ko vidi toliko mladih deklet, ki nimajo nobenega veselja do svojega poklica. Delajo pač zato, ker si morajo na neki način zaslužiti kruh. Koliko je tajnic uradnic, ki imajo ves dan oči bolj na uri kot pri delu in komaj čakajo, da bo vsakodnevne muke konec. Le redke so, ki imajo do poklica resnično veselje in zanimanje.

Pomislimo na to, koliko zadovoljstva prinaša delo, za katerega imamo zanimanje in sposobnosti. To ni tako težko doseči, kot si ljudje včasih predstavljajo. Vsak izmed nas ima posebno zanimanje ali sposobnosti za kakšno stvar. Treba je samo sposobnost odkriti in dognati, v katerem poklicu bi lahko prišla najbolj do veljave.

Izplača se premisliti, posvetovati se s strokovnjaki, preden se odločite za vse življenje.

Mlado dekle, ki sprejme kakršno koli »provizorično« delo, ker misli, da se bo prej ali pozneje omožila, naredi veliko napako. Njeno »provizorično« delo lahko traja mnogo dalje, kot je mislila in v današnjih časih tudi po poroki ni rečeno, da ji ne bo treba delati in pomagati možu nositi stroške za vzdrževanje družine.

Če ima svoj poklic, v katerem je izurjena in ima potrebna izpričevala, ji bo mnogo lažje najti delo, kot dekletu brez vsake kvalifikacije. Ve vnaprej, da bo delo našla in da bo z njim zadovoljna.

Mož brez bolečin

Zdravnika E. Kunkle in W. P. Chapman sta med vojno naletela na neki izredni primer mladega ameriškega podčastnika, ki je bil za vsako bolečino popolnoma neobčutljiv. Izjavil je, da pri vrtnanju zob, pri različnih injekcijah in kakršni koli opeklini ni nikdar čutil kakega bolečnega občutka. Ko se je nekoč v nogo globoko vsekal, je to opazil šele tedaj, ko je videl, da ima ves čevljev premočen, od krvi. Nikdar ni čutil mišičnih krčev, zobobola, glavobola, bolečin v želodcu, niti gorske ali morske bolezni. Pri pregledu roženice ali pri močnih stiskih mišic in žil ni čutil nobenih bolečin. Ko so mu na čelo in na roke naložili zelo vroče predmete, kar bi normalnemu človeku povzročilo izredne bolečine, se mu je zdelo, da mu dajejo obkladke z mlačno vodo. Ko so mu napravili umetno oteklo požiralnika, ni imel nikakega občutka ter tudi pri dolgotrajnem krčenju rok, ki je končno zaustavilo v lahteh krvni obtok in ko je za dve minuti vtaknil roki v ledenomrzlo vodo, je vse to ostalo brezuspešno, da bi vzbudili njegovo občutljivost. Doslej zdravniki še niso našli zadovoljive razlage za takšno neobčutljivost fizičnih bolečin.

Mohorjani!

(Konec.)

Celovec okolica 232 udov

Breza	6
Dholica	13
Gospa sveta	22
Pleševec	14
Hodiše	60
Št. Jurij	4
Otok	23
Skofiče	60
Vetrinj	29
Krnski grad	1
Poreče	—

Dekanija Deberlavas 1111 udov

Doberlavas	221
Apače	23
Galicija	27
Globasnica	63
Jezersko	55
Kamen	21
Korte	21
Škocijan	117
Št. Lipš	53
Mohliče	25
Ravne	27
Reberca	34
Šteben	29
Št. Vid	113
Žitaravas	84
Obirsko	20
Železna Kapla	183

Dekanija Pliberk 1275 udov

Pliberk okolica	231
Črna	136
Št. Danijel	48
Guštanj	90
Javorje	25
Kazaze	39
Koprivna	37
Kotlje	44
Mežica	115
Prevalje	196
Strojna	125
Šmihel	161
Vogrče	66
Žvabek	62

Dekanija Rožak 576 udov

Domačale	18
Drava	26
Dvor	55
Št. Ilj	55
Št. Jakob	126
Strmec	27
Kostanje	29
Lipa	20
Logavas	35
Pečnica	29
Podgorje	61
Rožak	39
Skočidol	55

Dekanija Dravograd 120 udov

Dravograd	33
Črneče	34
Libeliče	62
Ojstrica	39
Suha	24

Dekanija Šmohor 317 udov

Šmohor	1
Bistrica	61
Blače	30
Borlje	35
Brdo	42
Čače	34
Gorje	9
Št. Jurij	31
Melviče	36
Št. Pavel	19
Šteben	19

Dekanija Tinje 384 udov

Tinje	53
Grabštajn	65
Št. Jakob	14
Št. Lipš	10
Medgorje	16
Podgrad	5
Št. Peter	22
Podkrnos	31
Pokrče	32
Radiše	72
Slov. Šmihel	12
Št. Tomaž	28
Temnica	9
Otmanje	1
Žrelec	14

Dekanija Trbiž 103 udov

Trbiž	5
Ovčja vas	14
Rabelj	11
Ukove	31
Vrata	8
Zabnice	34

Dekanija Velikovec 617 udov

Razni kraji na Koroškem 23 udov.

Še nekaj o čebelnjaku

V prejšnjem članku o čebelnjaku smo obljubili še nekatere stvari napisati o tej zadevi. Gre še za nekatere podrobnosti, ki se bodo morda komu zdele malo pomembne, a izkušeni čebelarji vedo, kako dostikrat ravno malenkosti igrajo pri uspehu prav veliko vlogo.

Vprašajmo se enkrat, čemu nam služi čebelnjak? Gotovo je prvi njegov namen ta, da varuje čebelne panje pred vremenskimi nepravilnostmi. Torej pred padavinami in deloma pred mrazom, oziroma pred preveliko vročino. Da bo čebelnjak varoval čebele pred dežjem in snegom, mora pač imeti dobro streho. To se razume samo po sebi. Toda ta streha mora biti prav narejena in iz pravega materiala. Prav je narejena, če ima na izletni (sprednji) strani precej velik napušč, ki preprečuje dežju in snegu, da ne moči panjev, kadar pada postrani. Kajpak se to ne more povsem preprečiti, vendar je dobro, da vsaj deloma to dosežemo. Važno je pri sprednji strehi tudi, da ima žleb. Večkrat se primeri, da čebele prihajajo domov s paše že sredi dežja, ki jih je zajel zunaj pri delu. Vse močre se komaj približajo čebelnjaku; a glej! tu jih pod kapom curki s strehe potolčejo na tla. Kjer na vsem svetu bi našli pravega čebelarja, ki bi to videl, pa ničesar ne ukrenil!

Streha naj bo po možnosti iz takega materiala, ki je slab prevodnik toplote in mraza. Najboljša streha na čebelnjaku je slama, kakor se to čudno sliši. Slama je tudi za druge gospodarske stavbe, kjer imamo spravljeno seno in slamo, najboljša kritje za streho — kakor se to nazadnjaško čuje. Le pojdite v veliki vročini na podstrežje, ki je pokrito z opeko, pa povejte, koliko časa boste zdržali, ne da bi vas začel oblivati pot! Velika vročina tudi krmi ni koristna. Toda zaradi nevarnosti požara slamnata streha ne more obdržati svoje veljave. Pa tudi zato ne, ker z današnjimi mlaticami težko tako mlaticamo, da bi slama ostala sposobna za streho. Slama torej tudi za čebelnjak ne bo prišla v poštev. Za njo je najboljša lesena streha, ki je ob enem tudi zelo slikovita, zlasti na Koroškem se pa v lepoto poda v pokrajinsko sliko te dežele.

Stene pri uljnaku imajo namen, da branijo kroženje mrzlega zraka pozimi, dalje da preprečujejo vstop v čebelnjak nepoklicanim gostom (zlasti takim na dveh nogah!) in da pri delu v panjih zabranjujejo čebelam povračanje v čebelnjak.

Da se prepreči vstop tatovom, morajo biti stene že toliko trdno narejene, da ni možno kar hitro vdreti v notranjščino. Seveda mora čebelar misliti na morebitne tate tudi od sprednje strani. Zato naj bodo panji tako vloženi in zavarovani, da jih ni mogoče kar tako od spredaj potegniti iz čebelnjaka.

Mrzlemu zraku in s tem tudi čebelam pa preprečimo vstop v čebelnjak s stenami, ki nimajo nobenih špranj in razpok. Zato nko dobre stene iz desk, pribitih druga

poleg druge, marveč morajo biti špranje med deskami pokrite z letvami. Nekateri čebelarji si zaradi toplote v čebelnjaku veliko prizadevajo in delajo dvojne stene, med nje pa devljejo kakšno izolacijsko sredstvo (žaganje ali šoto ali kaj podobnega). Meni se vse to zdi povsem odveč. Saj toplota čebelnjaka ni toliko važna in končno jo v hudi zimi brez peči tudi ni mogoče ohraniti, čeprav bi bile stene še tako izolirane. Glavno je, da po čebelnjaku ne vleče preprih. To pa dosežemo tudi z dobro enojno leseno steno. V zadnjem času se za stene uporabljajo heraklitne plošče, ki jih vidamo v leseno ogrodje. Čebelnjak s takimi stenami je pred leti postavil pisec teh člankov, pa se je dobro izkazal.

Zelo važno se mi zdi pri dobrem čebelnjaku to, da je čebelam omogočen izlet iz čebelnjaka, ne pa povratek vanj. Prvo je odvisno od pravilno izdelanega okna, drugo pa poleg okna še od nepropustnih sten in dobro zapirajočih vrat. Nekateri čebelarji temu ne pripisujejo važnosti; mnogi pa — in med te se štejem tudi jaz — so mnenja, naj bo čebelnjak, če ga že imamo, tudi zaščitnik pred napadanjem čebel med delom. Pri tem ne mislim v prvi vrsti na redne opravke v panjih, čeprav čebelarju tudi pri teh zelo prav hodi, če po čebelnjaku ne brenčijo celi roji čebel. Mislim pa zlasti na odvzemanje medenih satov, predvsem po ajdovi paši. Kdor pozna obnašanje čebel takrat, bo rad priznal, da v gotovih dneh po par urah dela v odprtem čebelnjaku žival čebelarju nadaljnje delo skoro onemogoči, ali ga pa vsaj tako oteži, da je človek, ki jemlje iz panjev medeno satje, zvečer na debelo opikan in naslednji dan za delo skoraj nesposoben.

Pri tem poslu namreč ne gre za tiste

čebele, ki jih ometamo s satov. Te so pri pravilnem delu krotke in pri sodobnih modernih usipalnikih (t. j. pripravi, v katero čebele ometamo ali usipljemo) sploh ne morejo veliko izletavati. Gre pa za »bojevite« stare čebele, ki so že več ali manj izurjene v ropanju. Ta začno naskakovati odvzete sate, odprte panje in ne nazadnje tudi čebelarja, ki se mota tam okrog. Zakaj bi jim tega v čebelnjaku ne zabranili? Zakaj bi ne ščitili čebelarja, ki ga vsak pik tudi po 50 letih čebelarjenja še vedno boli? In zakaj bi ga spravljali v nervoznost, ki mu jo povzroča neprestano pikanje in zaletavanje?

Vse te neprijetnosti preprečimo v čebelnjaku, ki se dobro zapira in ki ima na oknu dobro izletalnico. Izletalnica (Ausflugloch) je priprava na zgornjem robu steklenega okna, ki omogoča čebelam izlet, zabranjuje jim pa povratek v čebelnjak. Znano je namreč, da vsaka čebela zleti proti oknu (proti svetlobi) in kobaca po šipi do vrha (zato naj bodo šipe od tal okna do vrha izcela!), tam pa skozi špranjo izleti. Na ta način čebele sproti odletavajo iz čebelnjaka in je prostor notri brez čebel, delo pa mirno in prijetno. Stari »vojščaki« pa sploh ne morejo notri.

Še na nekaj moram opozoriti, da ne bo kdo rekel, da sem na važno stvar pozabil. Meni se namreč ne zdi tako važna, pa jo moram vseeno vzeti v misel. Gre za ločitev (izolacijo) čebelnjaka od terena in s tem za zabranitev, da bi razen mrčes (mravlice, in druga golazen, ki ne leti) vdirali v čebelnjak. V ta namen se čebelnjak postavi na betonske podstavke, okrog katerih je korito z vodo. Ker golazen nima pontonskih mostov, ne more čez vodo in ne v čebelnjak. Jasno pa je, da morajo korita biti vedno polna vode. Če niso — in to se večkrat dogodi —, potem je vsa naprava odveč.

—kš.

Socialne razmere kmečkega prebivalstva

Vprašanje socialnih razmer na deželi spada med tiste probleme, katerih se javnost le redko kedaj dotakne. Kadar jih pa vendarle vzame v misel, jih obravnava mimogrede in večidel površno. Živimo pač v časih, ko je pogled človeštva obrnjen predvsem k industrijskemu delavstvu. Kmečki delavec, kmečki posel in podeželski prevžitkar ostajajo v interesnem območju današnjega človeka daleč zadaj. Pa je vendar tudi to vprašanje danes tako važno, da bi ga morali redno postavljati v isto vrsto z industrijskim, če ne še pred tega.

Ko raziskujemo vzroke za beg z dežele, smo prišli sedaj do glavnega vzroka: neurejene socialne (družabne) razmere na kmetih. V čem se kažejo? Našteli bomo le glavne pomanjkljivosti, ki jih občuti kmečki človek v svojem življenju.

Bolezensko in starostno zavarovanje

Mnogo ljudi na deželi prezgodaj umrje zaradi tega, ker so zdravstvene razmere slabo urejene. Kmečki človek že po svoji naravi ne hodi rad okrog »dohtarjev« in odlaša do skrajnosti. Če se pa teji prirojeni lastnosti pridruži še velik strošek, dolga pot in druge ovire, ki otežujejo zdravniško pomoč, se dostikrat primeri, da je zdravniška pomoč prekasna. Zato je tudi razumljivo, da se noben človek boleznijo tako ne boji, kot ravno kmečki. Navadno jo tudi dolgo taji, vse dotlej, da ga prisili uleči se v bolniško posteljo.

Radi boste priznali, da je v tem oziru v mestih vse kaj drugega. Mestni ljudje imajo bolnico in zdravnika skoraj na pragu. Razen tega je bolniško zavarovanje dandanes že tako široko razpredeno, da je več kot vsak tretji človek bolniško zavarovan. Za takega pot k zdravniku ni ne draga in ne dolga. Za izgubo časa pa naj-

večkrat sploh ne gre. Bolezensko zavarovanje za uradnika in industrijskega delavca ni težavna stvar. Saj dobiva mesečno ali tedensko plačo in pri plači je ta stvar urejena: deloma nosi dajatve uradnik in delavec, deloma podjetnik. Mnogo težja je ta zadeva na kmetih. Tu ni takih rednih plač in dohodkov, da bi se kar odtrgovalo. In ker je zadeva težja, se je vsak boji resno lotiti. Tako ostaja vprašanje nerešeno ali napol rešeno.

Ko potem kmečki fant ali dekle gleda v bodočnost, jima stopi pred oči bolezen, kakor jo vidita na deželi in kakor vesta, da je zanjo urejeno v mestu. Kdo more tajiti, da bi bolniško zavarovanje ne bil močan nagib, ki ju vleče od doma?

Še mnogo močnejši nagib je pa starostno zavarovanje. Veliko je bilo že govorjenega in pisanega o prevžitkarjih. Nešteto bridkih, pa resničnih zgodb smo brali o starih ljudeh na kmetih, ki so dali domačijo otrokom, pa so jih ti začeli postrani gledati in sovražiti. Kakor da bi ne imeli vsega od njih! Ni majhno število takih prevžitkarjev, ki so na svoj star dan grenko okusili vso nevhvaležnost otrok. Pa tudi takih ni malo, ki so s svojo nepomirljivostjo in trdoglavostjo svojim otrokom in sebi zagrenili skupno življenje: kjer vlada namesto ljubezni sovraštvo in namesto medsebojne pomoči škodoželjnost in nevoščljivost. Naj bo temu že tako ali drugače! Res je to, da se starosti na kmetih mlad človek upravičeno lahko boji. Celotak, ki računa, da bo imel kmetijo.

Kaj pa šele človek, ki bi ostal na kmetih za delavca ali posla! Ali poznate Cankarjevo pretresljivo povest »Hlapec Jernej in njegova pravica«? Priti na star dan na občino, je bridka tolažba. Ostati pri gospodarju, kjer si pustil svoje najboljšje moči, je skoraj vedno nemogoče. Preostane dom za onemogle ali kak dobrodelen zavod... Ali tak pogled na starost je za mladega človeka, ki resno tehta razloge za in proti, težak utež, ki potegne v škodo kmečkemu domu.

Boljše je v tem oziru vsekakor v industrijski ali mestni službi. Tam ti na star dan vendarle teče nekaka »pokojnica«, pa naj bo tudi skromna. Gotova je in nihče ti je ne oponaša. Dodobra veš, da boš na mesec toliko in toliko potegnil in s tem trdno računala. Ker nisi nikomur na rame-nih, je tudi razmerje do otrok boljše in star dan zato lepši. Kateremu mlademu človeku bi to ne bilo bolj všeč, kot še tako velik preužitke na kmečkem domu, ko pa ne veš, ali ti ga naslednik ne bo daljal z gnjevom v sru in kletvijo na jeziku?

Kaj vleče mladega človeka — pa bodi fant ali dekle — s kmetov v tovarno in v mestno obrt? Ne bomo veliko zgrešili, če na to vprašanje odgovorimo, da v prvi vrsti preskrbljena starost. Delavec v tovarni je za vse mogoče primere zavarovan: za bolezen, za nezgodo, pa tudi za star dan. On ima pred očmi vedno neko gotovost. Saj se ne more reči, da bi bila ta zavarovanja bogve kako imetnina! So v resnici več ali manj skromna, tako da je delavec na starost le slabo preskrbljen. Ali

9.

»Ali ni tebi več do Jerneja, kakor Jernej do tebe? Marjeti si že rekla tiste besede, ko si ji morala. Pozna ljubezen ni več taka kakor zgodnja in težje jo uganeš kakor slepi barvo. Pa reci, da nimaš Jerneja raje kakor Kamnarjevega Boštjana, ki z njim skupaj drvari in je bolj cukren kakor Jernej? No, reci.«

Rotija je morala priznati, da ji je Jernej bližji kakor vsi drugi. Nekeč ji je bil najbližji Tine, zdaj ji je najdalje. Jernej pa si utira pot in vsak večer se Rotija spovrača v mislih nanj. Kakor, da mu gre nasproti. In vendar je Marjeti prisegla, da Jerneja ne bo vzela. Saj ga res ne bo, toda kje je človek, do smrti žejen, ki pride do studenca, pa se nalašč obrne in odide po puščavi? Ni ga. Vsa bo rad pokleknil in pil, samo, da pride do vode.

Rotija pa mora naprej. Je vse zaman, tudi če umrje. Tako je obljubila in tako bo naredila. Ne more ukazovati mislim, dejanja pa so njena. Saj ravno to bo njena pokora, prav to bo njenemu otroku ugledilo pot. Mučila se bo z ljubeznijo, za katero ne bo nihče vedel in to samo zavoljo tega, da bo otrok ljubljen. Naj njena zadržana ljubezen vzbudi usmiljenje v onih, ki jih, bo njen otrok v življenju srečaval in potreboval.

V soboto, ko so se dekleta odpravljala spet domov, Rotija ni zdržala v bajti. Tudi šivanja se ni mogla lotiti. Vzela je košaro in odšla po brunisce.

Vreme je bilo lepo, Tilen le ni bil gospodar vseh dni. V gmajni je bilo skrivnostno tiho in tišina živih močnih debel je blažljivo vplivala na njeno razbolelo notranjost. Od povsod je dišalo po mokrem mahu in po gobah. Srobrot se je krčevito oklepaval dreves in vej, kakor da se boji zime in plazov.

Pot je bila mehka, posuta z iglovjem in listjem. V trhlenih štorih, ki so bili obrasli z mahom in sluzastimi gobami, je stala zadnja deževnica za pijačo ptičem. Lepo barvana žolna se je sprehajala po stari smreki, ki je v vrhu rjavela. Tenak kljun je votlo tolkel ob bolno deblo, za čas prestal pa spet tolkel, da je odmevalo daleč naokoli.

Brunisce je bilo od sile, posebno na prisojnih krajih. Rotija bi jih lahko nabrala zvrhano košaro, toda nič prav se ji ni ljubilo. Do roba jo je napolnila, potlej pa počasi krenila nazaj proti bajti. Tudi v gmajni ni imela obstanke. V začetku ji je tišina dobro delala. Mir je kakor strd kapljal od vsake vejice in vonj po vlagi jo je hladil. Nazadnje pa jo je postalo groza molka, ki se ni premaknil in želela si je nazaj v bajto.

Brunisce je zanesla gospodu Lovrencu, ki se je bil odpravljaval v Radovljico. Vesel jih je bil in ji ponujal denar. Rotija ga ni hotela vzeti.

»Toliko dobrega ste mi že naredili«, se je branila. »Brez vas bi ne bila nikdar v Jelovci. Nesite brunisce gospej, da jih vkuha.«

»Prav; midva se bova pa že kako zme-nila«, je bilo Lovrencu všeč. »Če boš kdaj imela kakšne težave, se pa pri meni oglasi.«

Rotija je sama čakala na te besede. Vedela je, da Lorenc ne ostane nobene stvari dolžan.

»Nemara vas bom kmalu potrebovala«, je skoraj dihnila, potlej pa brž pozdravila in odšla. Bala se je, da bi že v tem hipu ne izbruhnila svojo prošnjo za usmiljenje. Čotova Marička je dvomila, da bi jo gospod Lovrenc pustil čez zimo v Jelovci. Malo za voljo pohujšanja, ker bi se bal jezikov, malo pa zato, ker se ji lahko kaj nameri in potlej bi bil on kriv.

Rotija se je ustrašila Maričkinih besedi. Če jo gospod Lovrenc pošlje v dolino, potlej zime že zavoljo jezikov ne bo preživela. Otroku bo šele koncem marca, kaj naj počne v dolini, v kajži, ko bo od povsod letel samo posmeh in roganje. Še na cesto se ne bo smela prikazati. In če še Tine ostane v vasi. Saj ji bo znoreti. Njegovega obraza bi ne mogla gledati. Kako bi ji privoščil nesrečo in kako bi užival ob njenem trpljenju! Ne tega bi ne preživela.

Morda se bo gozdar dal preprostiti in jo bo pustil čez zimo v bajti. Saj ne bo sama. Čotova je rekla, da bo ostala in Jamarjeva Lojzka iz Podlonka tudi. Tri bodo, da bodo sušile storže in pripravljale seme kakor vsako leto.

Rotija je upala, da Lovrenc ne bo tak, da bi jo odpustil. Vse mu bo povedala in gotovo se je bo usmili. Saj je dobrega srca in ženo ima. Ne bo dolgo, ko bo sam opazil, da z njo nekaj ni prav. Le čudno, da še ni nič opazil. Čotova je rekla, da se dekleta spogledujejo. Dolgo ne bo več mogla skrivati, kako je z njo.

Toda zavoljo deklet jo res ni skrbelo.

Zanje bo že Marička poskrbela. Rotija ji je pustila proste roke. Naj jih počasi pripravi. Katera je pametna bo razumela, da ni Rotija vsega kriva. Tinega vse poznajo. Čudile se bodo sicer, da se je mogla z njim spozabiti, toda sovražile je ne bodo. Marička jim bo znala povedati, saj vse ve.

Rotiji je bilo samo zavoljo gozdarja. Kako bo on vso stvar vzel. Če jo pusti čez zimo v Jelovci, mu bodo očitali, da greh podpira in da daje pohujšanje drugim. Marička ima prav. Če se pa že na ljudi ne bo oziral, se bo pa zanjo bal.

»Toda če bosta še dve ostali«, je iskala izgovor. Lahko mi bosta pomagali, če bi ravno kaj prišlo. Sicer bi pa še pred Svečnico odšla s planine. Po Svečnici pa gotovo.«

Še spati ni mogla prav. Nedejlo je skoraj presanjala. Bila je tako čudno tamasta, da je komaj premikala noge. Nič se ji ni ljubilo. Najraje bi spala, ko bi imela vsaj malo obstanke. Zjutraj je šla h kapelici in nekaj časa molila. Na hrastovem deblu je viselo leseno znamenje s sliko Matere božje. Nekaj jesenskega cvetja in subega rododendrona je sililo v Marijino naročje. Tod so se zbirala dekleta, kadar je bilo vreme tako, da niso v soboto moge domov. Opravile so svoje molitve kar pred znamenjem, kaj zapele in tako je minila nedelja. Ni bila prava, taka kot so jo bile vajene doma, toda vsaj dišala je po nedelji. Če nadeneš praznično obleko in ne greš v cerkev, se ti zdi, da samo lenobo prodajaš.

Rotija se je počutila ob znamenju kakor zlomljena roža. Marijin obraz ni bil očita-joč. Vsaj Rotiji se ni zdel. Toda Marijine oči so gledale tako žalostno in zamišljeno, da je bilo Rotiji zares hudo. Prav nič se ni branila solz. Zadnje čase so se ji kar ponujale.

nekaj gotovega in stalnega je vendarle! In v tem je čar za mladega človeka.

Dežela je torej v pogledu socialnih pridobitev daleč zadaj za mestno industrijo. Ta ugotovitev velja v glavnem za vse dežele. Dočim je za industrijsko in tudi ostalo mestno delavstvo, razmeroma dobro preskrbljeno, ostaja marsikje poljski delavec in kmečki poselek takorekoč brez vsega. To je deloma razumljivo in do neke mere tudi opravičljivo. Take socialne uredbe zahtevajo zelo dobro zgrajeno organizacijo, ki je v tovarnah in mestnih obratih razmeroma lahko izvedljiva, po kmečkih vaseh pa zelo težko. Tudi tega ne smemo pozabljati, da je mestni človek v splošnem za skupnost in skupnostne zadeve mnogo dovzetnejši mimo podeželskega. Kmečki ljudje so zaverovani v svojo domačijo in svojo zemljo, pa se za ves svet izven sebe bore malo brigajo. Zato pa vsaka skupnostna akcija na kmetih naleti na velike težave. To resnico prav dobro poznajo poborniki za ustanavljanje kmetijskih združenj.

Ne smemo prezreti pri obravnavanju socialnih razmer na deželi tudi tega, da je med sodobnim izobraženstvom sorazmerno malo razumnosti, ki bi socialno stanje na kmetih dobro poznalo. In ker ga ne pozna, se zanj seveda ne zanima. Da ga pa ne pozna, je vzrok v tem, ker vedno manj kmečke mladine dandanes more v mestne šole. Zlasti posvetna (laiška) inteligenca se rekrutira pretežno iz mestne in delavske mladine, ki ima vse mogoče šole pred nosom in drugega posla pravzaprav nima, kakor hoditi v šolo. Na kmetih je ta stvar povsem druga. Šolanje v mestu je drago in združeno z mnogoterimi ovirami; razen tega kmečka mladina ne postopa brez dela, marveč je od zorne mladosti zaposlena od zore do mraka. Še tista šola, ki je obvezna (tj. ljudska šola), se opravi nekako mimogrede, poleg drugega.

Od tistega razumnosti pa, ki izvira z dežele in se posveti kakemu laičnemu poklicu (n. pr. advokati, zdravniki, inženirji, učitelji itd.), se pa žalibog večina svojemu kmečkemu pokolenju izneveri in za svojo rodno grudo in za kmečki stan, iz katerega je izšla, nima drugega, kakor pomilovalni posmeh. Kmet, kmečki delavec in poselek so mu pojmi, o katerih si ni vredno beliti glave. Saj za drugega niso, kot da umazani in blatni rijejo po zemlji — in za take je kmalu kaj dobro. Kdo bi se zanje vlekel!

V zadnjih desetletjih se pa stvari razvijajo tako, da je ravno problem obdelovanja zemlje in vprašanje človeka, ki to delo opravlja, začelo kljub vsemu dobivati velik pomen. Vendar bi se ga narodi in države ne zavedajo, če bi minula vojska in njene posledice ne bile tako žarko posvetile nanj. Danes je jasno: treba je pridelati več živeža, da mesta ne bodo lačna, a zemlje obdelovati ljudje več nočejo. Kaj torej napraviti, da bo zlasti mladina rada ostajala pri kmečkem delu?

To vprašanje je lahko postaviti, a prav

»Samo, da bi me gospod Lovrenc pustil na planini.« To je bila njena zadnja prošnja, ko je šla od znamenja nazaj v bajto.

*

Na Prtovcu je šlo življenje po starem, samo Skovinčeva Marjeta se je zelo zresnila. Rotijin greh jo je bolel. Vse je bila že tako premislila: Jernej bo Rotijo vzel, Skovinc bo prodal kajžo, ga bo že pregovorila, in Jernej bo našel dom, ki ga tako potrebuje. Na, zdaj so se vsi njeni računski sprevergi in kar jo je prej tako veselilo, tega se zdaj najbolj boji.

Jernej je v Rotijo zagledan do vrha las. Nobene druge ne vidi. Rotija če bi hotela, ga kljub otroku, ki ga čaka, zlahka dobi zase. Samo migniti ji je treba in Jernej se pomisli ne bo, da je otrok Tineta. Neumen je dovolj. Mlada leta je zamudil. Zdjaj na stare dni pa nima nobene prave pameti. Se k mari bi mu ne bila Tineta škodoželjnost. Jernej bi vso sramoto sam polizal. Pozna ga. Dober je, da ne zna prav nič pomisliti.

Marjeta je bila v huđi zadregi. Rotijo ni sovražila. Smilila se ji je, vendar je z neko jezo mislila nanjo. Gre in ti podere vse načrte. Najbolj revež bo Jernej. Rotije ne bo pozabil in ni dvakrat reči, da bo šel sam za njo. In če Rotija ne bo držala besede, ne bo Jerneja nihče zadržal. Po svoje bo naredil in Rotijo vzel in če se mu bo ves Prtovč smejal.

Škovinc je kar zazijal, ko mu je Marjeta med štirimi očmi povedala kako je z Rotijo in ga prosila, naj jo ne goni iz kajže. Dekle ni samo vsega krivo. Največ je kriv Tine, ki je silil za njo.

»Rotija mu je pa vse verjela«, je skoraj venčal Škovinc. »Saj so ji ljudje dosti po-

Izgledi avstrijske petrolejske proizvodnje

Z izrednim razvojem tehnike je v poslednjih desetletjih petrolej postal eden najbolj odločujočih činiteljev v sklopu gospodarskih in političnih mednarodnih odnosov. Kdor poseduje petrolej, poseduje moč. Odnosno, kdor hoče biti na moči, mora posedovati petrolej. Velesile posvečajo rezervam petroleja izredno pozornost in jih skušajo s priključitvijo vedno novih virov povečati. Tako gospodarski krogi USA z zaskrbljenostjo ugotavljajo, da morejo ameriške rezerve petroleja pri sedanjih intenzivnosti eksploatacije zadostovati za komaj še 20—30 let. Radi petroleja se vodijo odkrite in zakulisne borbe, ki se često pretvarjajo v konflikte mednarodnega značaja.

Avstrija je do pred nekoliko let poznala problem petroleja samo z njegove senčne strani. Kot zemlja s prilično močno razvito industrijo (34,7%) je bila navezana na uvoz petroleja odnosno njegovih produktov. S tem je bila v prvi vrsti na milost in nemilost predana mednarodnim petrolejskim kartelom, ki morejo s poljubnim diktiranjem cen izdatno vplivati na razvoj posameznih narodnih gospodarstev. A kar je bolj važno, v trgovinski bilanci avstrijske države so visoki izdatki za nafto tvorili neprijetno negativno, ki je morala biti pokrita z izvozom drugih sirovin (predvsem železno rudo) ali izdelkov.

Da bi Avstrija mogla postati producent petroleja, ki bi mogel iz lastne proizvodnje pokriti vsaj večji del svojih potreb, se je leta 1932 celo mnogim strokovnjakom zdelo dokaj neverjetno, čeprav so poizkusna vrtnanja pri Zisterdorfu po večletnih brezuspešnih poizkusih pokazala prve skromne uspehe. Da bi pa ta na prirodnih bogastvih ne preveč bogata zemlja v toku 10 let postala eden od prvih producentov petroleja na kontinentu, se menda niti najbolj smelih glavam ni zdelo mogoče. Leta 1932 je bilo v Zisterdorfu proizvedeno komaj 100 ton petroleja. Od leta do leta so potem odkrili nove petrolejske vrelce, s čemer se je tudi proizvodnja z vsakim letom dvigala. Leta 1933 — 900 ton, 1934 — 4.100 ton (z odkritjem t. zv. sonde (vrela) »Güsting II«). V tem letu šele postane vrtnanje petrolejskih vrelcev okoli Zisterdorfa rentabilno. Leta 1935 — 6.600 ton, 1936 — 7.500 ton, 1937 — 33.000 ton, 1938 — 34.000 ton. Po letu 1934 so se pri-

nanj odgovoriti ni lahko. Ni na tem mestu naša naloga iskati rešitev. Hoteli smo le nanj pokazati in ga javnim in socialnim delavcem poklicati pred oči. Morda se bomo kdaj pozneje še povrnili k njemu in pomagali iskati rešitev. Zakaj z reševanjem je vsaj začeti treba nemudoma! Že če bo podeželska mladina videla, da se merodajni krogi resno trudijo, kako bi njeno bodočnost na deželi kolikor mogoče ugodno zagotovili, bo to pomenilo močan jez pri odtoku v mesta.

vedali kakšen je Tine in da mu je samo za pijačo.

Marjeta jo je zagovarjala kar je le mogla. Huđo bi ji bilo, ko bi morala Rotija na zimo ven. Sama bi najraje videla, da bi šla kam daleč, da bi ne bila Jerneju vedno pred očmi, toda s kom naj se pa reva živi. Takšne ne bo nihče vzel.

Škovinc je odnehal. Nazadnje je samo še mrmral v brado in mahal z roko. Močno ga je zadelo. In toliko je dal na Rotijo. »Prekleti Tine«, je še siknil skoz zobe in odšel iz hiše. Pri večerji je bil slabe volje. Marjeta je pa le nekaj odleglo. Izpolnila je Rotijino željo, ki je niti povedati ni upala sama.

»Saj končno je res reva«, se ji je v postelji zasmilila. Kar nekam lahko je zaspala, čeprav ji Jernej ni šel iz glave. Zanj se je zaresno bala. Kakšno tako bo urezal, da mu bo celo življenje žal.

Tine se je nekaj časa skušal držati v vasi. Delo v Struževem mu ni dišalo. Vendarle je nazadnje spoznal, da bo zima brž tu in da se od zraka ne more živeti. Nekega jutra je bila njegova bajta spet zaprta in umazana okna so strmelna na cesto kakor skaljene oči.

Prtovč je bil v jeseni. Sadja je bilo na pretek, posebno hruške so lepo obrodile. Zadnji pridelki so zginevali s polja, veter je postajal iz dneva v dan hladnejši.

Prtovč je dišal po moštu. Skoraj pri vsaki hiši so ga nekaj naprešali. Kdor ni imel preše sam, je pripeljal sadje k Škovincu. Sladak vonj se je penil čez vas, otroci so tiščali k ustom polne kozarce. Zrellost na Prtovcu je vsako leto najlepša.

Rotiji na Martinčku je bilo čimdalje huje. Nič več ni mogla skrivati kako je z njo. Čakala je samo, kdaj jo gozdar po-

čele za Zisterdorf zanimati velike mednarodne petrolejske družbe, med njimi v prvi vrsti angleško-nizozemska družba Shell in ameriška velekonzerna Standart Oil in Vacuum Oil. Izredno zainteresirana je bila Nemčija, ki je leta 1937 producirala na lastnem ozemlju komaj 453.400 ton petroleja, v ostalem pa bila deloma navezana na uvoz, deloma na pridobivanje sintetičnega bencina, ki so ga po metodi od prof. Bergiusa proizvajali letno 4—5 milijonov ton.

Pravi razvoj avstrijske petrolejske proizvodnje pa pričinja šele s sedanjo vojno. Nacistični krogi so v najkrajšem času uspeli dobiti večino družb, ki so se bavile s pridobivanjem nafte v t. zv. dunajski kotlini. Izredne dotacije so omogočile pospešeno in intenzivno iskanje novih virov. Uspeh je bil dovoljen, tako, da so leta 1944 mogli v Zisterdorfu zabeležiti produkcijo od preko 1.200.000 ton nafte. Tudi prve mesece 1945 je iznašala proizvodnja preko 100.000 ton mesečno, nakar so vsled vojnih operacij bile mnoge naprave porušene. S pomočjo sovjetskih trup se je produkcija po končani vojni obnovila in dosega trenutno mesečno skoro 60.000 ton. Računa se pa z možnostjo, da bi v najkrajšem času bila mogoča produkcija okoli 100.000 ton mesečno. Če upoštevamo, da je celokupna (minimalna) potrošnja bencina v Avstriji 6000 ton mesečno, vidimo, kako izredno ugodno bi se višek mogel beležiti kot aktiva v bilanci avstrijskega narodnega gospodarstva. Res je, da je v avstrijski nafti samo 6—8% bencina. To ima za posledico, da se avstrijska nafta pretežno destilira v srednja in težka olja, ki se uporabljajo deloma kot mazila, deloma v kurilne svrhe. S t. zv. Crack-stopkom bi se pa moglo kemičnim potom tudi iz avstrijske nafte pridobivati 40 do 60% čistega bencina. Pri tem bi kot stranski produkti ostale velike količine tekočega pogonskega plina.

Gornje številke se nanašajo na petrolejska polja okoli samega Zisterdorfa, ki so nekako 10 km dolga in 4 km široka. Odkrivajo se pa vedno nova nahajališča nafte, od katerih so se že mnoga pokazala kot izdatna. Tako je v bližini češkoslovaške meje, v Mühlbergu odkrito polje, ki je že dalo preko 60.000 ton. Južno od Zisterdorfa, pri Hohenrappertsdorfu, v bližini Dunaja v kraju Aderkla, kot tudi na Dunaju samem, v St. Marxu so bila odkrita nahajališča zemeljskega plina, ki izdatno pomagajo preskrbovati Dunaj z gorilnim plinom in upravičujejo domneve, da se pod samim Dunajem nahajajo večja ležišča nafte. Manj pomembna nahajališča nafte in plina so bila odkrita tudi zapadno od Dunaja v Kierlingu pri Klosterneuburgu, v bližini Welsa in v Taufkirchenu pri Schärdingu. Trenutno se vodijo vrtnanja večjega obsega v Pinkatahu.

(Dalje prihodnjič)

kliče k sebi. Dekleta so že vse vedela, vendar se je Rotiji zdelo, da so do nje še prijaznejša kakor so bila. Marički je bila hvaležna.

Vsak večer, ko je Rotija legla, je mislila: jutri me bo gospod Lovrenc poklical in potem — bogve kako bo z menoj?

ROTIJA OSTANE NA MARTINČKU

Jerneja je dolgo lomilo, nazadnje se je pa odločil. Grem, pa naj reko ljudje kar hočejo.

In se je napravil. S sabo je vzel nekaj turščne moke in zaseko. Toliko, da bo imel izgovor, da ne bo kar prazen padel pred bajto. Natačno je premislil besede, kako jih bo postavil in odšel proti Mošenjski planini. Staje so bile prazne, kočji zaprti, nikjer nobenega življenja. Jernej je bil zaradi tišine kar truden. Še ptičev ni bilo, da bi ga s pesmijo spremljali po poti.

Od Mošenjske planine do Martinčka je hodil prav počasi. Kar ni se mu dalo hitro stopiti. Premišljene besede so se mu zdele neumne in začel je že razmišljati, če bi ne bilo bolje, da bi se obrnil. Nekaj časa je stal, potlej pa je le krenil naprej. Kar bo, bo. Rotija se bo sicer začudila pa ji poreče, da ji je Marjeta poslala nekaj moke in zaseke. Tako se bo pogovor najlažje razplel.

Prva ga je na Martinčku zagledala Čotova Marička. Brž je letela povedati Rotiji, ki bi se bila skoraj sesedla. Kar zalila jo je rdečica in tudi besede ni spravila iz sebe.

»Naproti mu pojdi. V bajto mu bo nerodno priti«, jo je opomnila Marička.

Rotija se je koj napravila. Jernej je stal malo pred bajto in se menil z gozdarjem, ki je prišel po rebri. Rotija ni vedela,

Glavna zveza interesentov dunajskega velesejma

V zvezi s ponovnim prirejanjem Dunajskega velesejma, je bilo potrebno oživeti tudi Glavno zvezo interesentov dunajskega velesejma, ki je bila leta 1938 razpuščena. Zveza je imela pretekli teden v sejni dvorani dunajske trgovske zbornice občni zbor. Po izvolitvi predsednika, vladnega svetnika Eduarda Strauša, so soglasno izvolili prejšnjega predsednika, trgovskega svetnika Heinricha Lenharta za častnega prezidenta.

Zupan, general dr. Koerner, ki so ga navdušeno pozdravili v svoji sredi, se je zahvalil vodstvu velesejma, njegovim sodelavcem in vsem razstavljalcem za storjeno delo ter je obljubil, da bo s strani mesta Dunaja storjeno vse za pospeševanje Dunajskega velesejma in njegovih ciljev. Mesto Dunaj ima veliko zanimanje, da obnovi stike z inozemstvom in Glavna zveza interesentov dunajskega velesejma je pionir tega stremjenja.

MALI OGLASI

Krajevne zastopnike z možnostjo dobrega zaslužka išče celovski okraj URAD ZA PRODAJE, NAKUP IN POSREDOVANJA. Ponudbe poslati na: Celovec (Klagenfurt), Postfach 102. 186

Ali že poznate UVK? Če še ne, potem vprašajte svojega trafikanta, ali pa se obrnite na nas. Posredujemo vsakovrstne prodaje, zamenjave, nakupe, posojila, kredite, zaposlitve. Celovec (Klagenfurt), Postfach 102, Hans Sachsstr. 21, tel. 39818. 187

Slovenščino (tudi za učiteljski izpit) poučuje profesor. Ponudbe poslati na: Profesor Avanzini, Celovec (Klagenfurt), Baumbachplatz 6. 188

Prodajam: mandolino, moški plašč, klobuk, krzveno čepico (vse za srednje osebo), novo žensko torbico in daljnogled. Ponudbe z navedbo cene poslati na upravo »Koroške kronike«. 192

Kupimo večjo količino ličkanja (koruzne slame). Cena po dogovoru. Ponudbe na upravo lista. 189

Slovenka, prikupna, stara 22 let, od usode težko prizadeta, z dveletno hčerko, želi spoznati Slovenca dobrega srca. Samo kdor ima resen namen, naj pošlje pismeno ponudbo s sliko, ki bo vrnjena, na upravo »Kor. kronike« pod »Osreči in ljubi me.« 190

Mlad gospod želi v svrhu ženitve spoznati Slovenko od 20 — 24 let. Pogoji: ljubiteljica narave in dobra kuharica. Ponudbe s sliko na upravo »Kor. kronike« pod »Ptički brez gnezda«. 191

ali bi šla naprej ali bi se umaknila v bajto. Toda gospod Lovrenc jo je že klical. Zagnala se je naprej in se zasopla ustavila pred njima.

»Moko si dobila in zaseko«, se je nasmehnil gozdar in pomežiknil Rotiji. Potlej se je nenadoma zresnil, segel Jerneju v roko, še enkrat pogledal v Rotijo in odšel proti koči.

»Marjeta je poslala«, se je zlagal Jernej. »Nič te ni blizu sem pa sam prišel. Saj menda nisi huđa?«

Rotija je vsa rdeča gledela vanj. Videla je, da se mu trese roka. Počasi je jemal iz torbe moko in zaseko ter oboje izročil Rotiji, ki je stala kakor vkopana.

»Ne smel bi priti«, je nenadoma zajecljala in gledala v tla.

»Zakaj ne? Saj ti nihče ne bo nič huđega rkel.«

Jerneju se je kar zdelo, da ga bo tako sprejela.

»Saj veš, zakaj«, je komaj izdala.

Zdaj je prišel še Jernej v zadrego. Besede so ga spomnile na dogodek v Dražšah. Pijani Tine mu je stopil pred oči. Pa tudi sam je videl, da se je Rotiji začelo poznati.

»Prišel sem, da se malo pogovoriva. Saj ti mora biti dolgčas.«

Vedel je, da bi moral drugače začeti, da si je na Kališniku besede lepše izbral, toda bil je tako zmeden, da niti ene stare misli ni mogel zgrabiti. Kar tjavendan je menčal, kar mu je prišlo na jezik.

»Dolgčas mi ni, najraje bi videla, ko bi bila popolnoma sama«, se je Rotija skušala izonegaviti iz nerodnega srečanja. Toda kazno je bilo, da Jernej ne bo odnehal in se ne bo tako brž poslovil.

(Dalje prihodnjič)